

[No 3.]

A
MAGYAR KÖZIGAZGATÁS
TERÜLETI ALAPJAI

EMLÉKIRAT

IRTA

HANTOS GYULA

BEVEZETÉSSEL ELLÁTTA

TELEKI PÁL GRÓF

V. MINISZTERELNÖK, EGYETEMI TANÁR

A M. KIR. MINISZTERELNÖK ÚR ELÉ TERJESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

EGYETEMI TANÁR,

A KÖZIGAZGATÁS RACIONALIZÁLÁSÁNAK KORMÁNYBIZTOSA

ATHENAEUM
IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T., BUDAPEST
1931

Nagyméltóságú

KÁROLYI GYULA gróf

m. kir. miniszterelnök úrnak,

BUDAPEST.

KEGYELMES URAM!

Aki a magyar közigazgatás szervezetének és működésének gazdaságosságát vizsgálja, nagy racionalizálási lehetőséget talál a közigazgatási szervek területi beosztásának szabályozásában.

A mai helyzet megítélésénél figyelembe kell venni azt, hogy 1848-ig a vármegye a közigazgatás általános szerve volt és a ma fennálló különböző állami szakigazgatási szervek mind 1867 után keletkeztek, illetve részben váltak ki az önkormányzati közigazgatásból. A különböző állami szervek területi beosztása azonban, mivel az egységes szervezési szempont hiányzott, oly változatosan alakult, hogy két teljesen egyenlő beosztás nem található. Ez számos okból hátrányos. A közönségnek és a közigazgatás szerveinek egyaránt nehéz a középfokú hatóságok területi beosztását áttekinteni, ami magában számos téves és ennek következtében felesleges munkát okozó intézkedésnek, vagy mulasztásnak a forrása. Sok község, illetve város van az országban, amelyeknek különböző középfokú hatóságai 5—8—10 különböző városban vannak, tehát az a községi hatósági közeg, vagy az az adófizető állampolgár, akinek ezeknél a hatóságoknál személyesen kell eljárnia, azok közül nem végezhet el többet egy nap, hanem mindegyik hatóság felkeresésére külön napot kell áldoznia, ami ugyanannyiszoros útiköltséggel jár. További hátrány az, hogy a középfokú hatóságok székhelye sem esik egybe, s így azok nehezen érintkeznek egymással és ugyanarra a községre nézve különböző állami szerveknek intézkedései a szükségesnél gyakran sokkal nagyobb mértékben térnek el egymástól, sőt nem egyszer ellentétesek is.

Kritikára ad okot a megyei, járási és községi közigazgatás területi szabályozása is. Nagy aránytalanság, célszerűtlen, a vasúti összeköttetéssel nem mindig számoló területi beosztás, a községek és járások területeinek széttagolt megállapítása számos helyen előfordul.

Mindez drágítja a közigazgatást és árt a jóságának, ami káros a nemzetre és annak polgáira, pedig a közigazgatás végeredményben azoknak az érdekében van. A vármegye, a járás és a község területi alakulata részben évszázadokra nyúlik vissza. Ugyanez azonban az állami szakigazgatás szerveinek területi beosztására nem vonatkozik, tehát ez utóbbi téren könnyebb a változtatás.

Mint a közigazgatás racionalizálásának kormánybiztosa, elkészíttettem a különböző állami szakigazgatási szervek területi beosztására vonatkozó térképeket, amelyeket Gerő László nyug. mérnökkari őrnagy úr volt szíves sokszorosítás céljára megrajzolni és litografálni. Ezek eddig tudomásom szerint soha összegyűjtve nem voltak. Egymásmellé helyezésük oly képet ad, amelyről első tekintetre nyilvánvaló, hogy az nem védhető. Keresni kell tehát a javításnak, az egyszerűítésnek célszerű és járható módjait.

A megoldásnak legfontosabb adottsága a terület földrajzi alakulata. Ezért Teleki Pál gróffal, mint a földrajz egyetemi ny. r. tanárával, léptem érintkezésbe avégből, hogy földrajzi szakvéleményt kérjek. Teleki Pál gróf tanítványai közül Hantos Gyulát ajánlotta az anyag feldolgozására, akinek dolgozatát Ő Excellenciája szakvéleményével együtt nyomtatásban van szerencsém Nagyméltóságod elé terjeszteni, hogy a munkálat a közvélemény szélesebb rétegei és a közigazgatás vezető tényezői előtt ismertté válva megindítsa az eszmék tisztázását és gyakorlati példán mutassa be, hogy milyen szükség van a közigazgatás racionalizálására és annak milyenek a módszerei?

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását,
Budapest, 1931. év október havában.

MAGYARY ZOLTÁN.

Bevezetés.

Amidőn Magyary Zoltán tisztelt barátom közölte velem, hogy szükségesnek látná a földrajztudomány kooperációját a közigazgatás racionalizálásának tudományos előkészítő munkájában és arra kért, hogy tanítványaim közül jelöljek meg valakit, aki e munkálatokat eredményesen tudná elvégezni, — önkéntelenül eszembe jutott Franciaország gazdaságpolitikai reorganizálásának nagyszabású, Clémentel-féle terveze. Clémentel kereskedelmi miniszter a háború utolsó évében a francia gazdasági élet úgy állami, mint érdekeltiségi szervezeteinek újjászervezését, racionalizálását hangoztatta, mert enélkül a háború után következő idők nehezebb feladatainak a francia állam s a francia gazdaság megfelelni nem tudna. Eszméje és terve lépésről-lépésre való praktikus keresztülvitelének elgondolásában ő is oda jutott, hogy elsőnek egy geográfust, Henri Hausert, az akkor dijoni, ma párizsi professzort, Vidal de la Blache tanítványát kéri fel, hogy áttekintve a gazdasági erők és intézmények területi, vagy helyesebben azoknak a francia természetes és gazdasági tájakban való eloszlását, megtalálja racionális, a gyorsabb és egyben gazdaságosabb működést biztosító eloszlásuknak oly formáját, amely a bonyolult földfelszíni életnek, a természeti és emberi tényezők együttes követelményeinek legjobban megfelel.

Előttem fekszik Hauser rövid, de tartalmas dolgozata, amely első lépésként azt a néhány (18) nagy, természetes tájat keresi meg, amelybe a 149, számánál fogva áttekinthetetlen kereskedelmi kamara összevonható. Dacára annak, hogy Clémentel és Hauser csak a kereskedelmi minisztérium fennhatóságának kérdéseire terjeszkedhettek ki, Hauser is kénytelen volt a mezőgazdasági, oktatásügyi és egyéb vonatkozású felosztások tarthatatlanságára és természetellenességére kiterjeszkedni. Mert az emberi élet és következzésszerűleg az állampolgár élete is szintétikus, szerves egység.

Magyary Zoltán tisztelt barátom feladata a megkötöttség mértékének szempontjából könnyebb, mert az államigazgatás minden körére nézve egyszerre van hivatva a racionálisabb, azaz gyorsabb és gazdaságosabb beosztást és eljárást megtervezni és előkészíteni. Persze amennyivel könnyebb ezen tekintetben és szebb is, annyival nehezebb e feladat sokoldalúságánál fogva. Ha az előkészület megfelelő akarat és készség fogja követni a végrehajtásban is, úgy az eredmény éppen a problémafelállítás általánosságánál fogva annál többet ígérő. Ez az akarat és készség természetesen nemcsak a kormány akaratát és készségét jelenti. Mert igaza van éppen Clémentel miniszternek abban, amidőn bevezető memorandumában azt mondja, hogy a területi reform csak akkor lesz valóban termékeny és eredményes, ha maguknak az egyes terület egységeknek őszinte és tevékeny közreműködésével jön létre. Én hozzátenném még azt, hogy nemcsak a területi egységeknek illetén

közreműködésével, de a szervezeti egységeknek is. Nem szabad, hogy az államigazgatás egyes szervei, intézményei államnak képzeljék magukat az államban. Ezt Magyarországon különös nyomatékkal kell hangsúlyoznom. A területi egységek, megyék s főleg városok pedig meg kell gondolják azt, hogy azon egyszerű és, sajnos, a parlamentarizmus mai formája által alátámasztott versenynél, amely sok téren egyes állami intézményeknek tervszerűtlen megszervezésére az elmúlt évtizedekben folyt és ma is folyik, sokkal nagyobb és végeredményben gyorsabb fejlődést biztosít egy állam egészségesre racionalizált szervezete az állam minden részének, megyéjének és városának is.

* * *

Magyary Zoltán tisztelt barátom arra kért, hogy olyan munkatársat ajánljak neki, aki amellet, hogy geográfus, a közigazgatási gondolkodásban és ismeretekben is jártas. Általánosságban nem könnyű feladat, mert külföldön is alig ismerek csak egy a közigazgatási kérdéshez értő geográfust is. Azok a geográfusok, akik az állami élet problémáival foglalkoznak, annak nemzet- és államközi, vagy gazdasági oldalai iránt érdeklődnek. Szerencsés helyzet, hogy éppen nekünk magyaroknak van geográfusaink fiatalabb nemzedékében ilyen emberünk Hantos Gyula munkatársam és volt tanítványomban. Biztos voltam, hogy mint jogász (dr. pol.), okleveles közigazda és Párizs, Bécs és Budapest egyetemem képzett és politikai földrajzi problémákkal már néhány éve alaposan foglalkozó geográfus szerencsés gondolati szintézisben fogja tudni összeegyeztetni a közigazgatás kívánalmait és lehetőségeit a gazdasági élet rendjének követelményeivel és azoknak a természetbe, a természetes tájakba, szóval természetadta területekbe való bekapcsolásával. Az elkészült munka arról tanuskodik, hogy ezen reményemben nem csalódtam.

És a magam részéről is, mint változatos életkörülményeimnél fogva hol az államigazgatásnak, hol a földrajztudománynak munkása nyomatékkal hívom fel ezen munkálat tanulmányozására az illetékeseknek a figyelmét. Az illetékesek alatt azonban mindenkit értek abban a mértékben, amint őket a felelősség és kötelesség az állam dolgaiban illeti. Mert a köznapi felfogás szerint illetékeseknek nevezettek munkáját nagy mértékben megkönnyíti, ha a közigazgatás ezernyi kisebb-nagyobb szobájából és a közönségnek sokszor apró helyi és részletérdekéért küzdő érdekcsoportjaiból nem akadályozzák az átfogóbb megoldásokat.

A Hantos által bemutatott térképsorozat (1—19. térkép) élénken mutatja az «állam az államban» és a «helyi verseny» principiumainak rossz eredményeit az állampolgárok szempontjából. Az általa szerkesztett térképekben (20—végig és római számok) szerencsésen fogta meg és illusztrálta a megoldáshoz vezető módokat. Ha valaha, úgy a mai nehéz helyzetben igazán ráeszmélhetnénk arra, hogy minden embernek ideje érték, bármi legyen az állása, foglalkozása és bármi legyen is viszonya az államhoz, akár vezető, akár tisztviselő, akár állampolgár. Ha összeháborítanók, hogy mennyi munkát és időt fordítanak nálunk ügyek elintézésében való felesleges utazgatásra, várakozásra, protekciókérésre, protekciók elintézésére, meglepően nagy elpazarolt, sőt károsan ható energia-tömeget látnánk magunk előtt.

Gróf TELEKI PÁL.

A magyar közigazgatás területi alapjai.

Irta :

HANTOS GYULA.

Minden racionalizálás sikerének első feltétele, hogy ne alapuljon a tiszta racionalizmuson. Hogy ne csak egy utópiát lásson, amelyet meg akar valósítani, hanem a valóságból induljon ki, amelyet formálni kíván. Minden organizatórius eredmény is születése pillanatában belekerül az élet, a kauzalitás sodrába. Eredetére nézve organizatórius, de egyetemesebb, nem antropocentrikus nézőpontból organikus lett, már azért, hogy egyáltalában *lett*. S a racionalizmus mellé odaszegődik az empirizmus, éppen hogy racionálisak lehessünk — ne csak az íróasztal mellett, de az életben is. Az organizáló jogpolitikus kodifikáló tevékenységénél feladata lehet olykor az életet kutató politikai geografusnak is.

I.

A közigazgatás betegágya felett elsősorban diagnózisra van szükség. A következő térképsorozat mint röntgenképek egymásutánja mutatja a bajokat. A szövegnek nincs más feladata, mint e térképeket magyarázni. Az 1a., 1b., 2a—2h., 3., 4a—4c., 5a., 5b., 6., 7., 8., 10a., 10b., 11a., 11b., 12—19. térképek a ma fennálló közigazgatási területi beosztást mutatják a különböző ügyágakban. Mutatják pedig elsősorban azt, hogy ezen beosztások aránytalanok a szó minden értelmében. Kis és nagy területek, kevés és sok lakossággal bírók szerepelnek egymás mellett. A székhely sokszor igen nehezen és hosszadalmasan érhető el, hozzá közeleső területek nem tartoznak alája, de teljesen periferikusak igen. A különböző beosztások egymástól teljesen függetlenül, egymásra való tekintet nélkül jöttek létre, egyöntetűségről még ott sem lehet beszélni, ahol azt könnyen elvárhatnók. Nyolc olyan beosztás van pl., ahol az ország öt kerületre oszlik, de mind a nyolcszor különféleképpen. A székhelyek megválasztása az ötletszerűségig változatos.

Igy előfordul, hogy ugyanazon területről 8—9 helyre történik a különböző ügyekben a másodfokú fellebbevitel, amint ezt a 32. térkép mutatja, hol a színek a jelzett számú másodfokú hatóságot jelentik. (Itt, valamint a XXXII. térképen, azon anyagra terjeszkedtem ki, amely tervezetem szerint reform alá esik.)

Ha megkíséreljük kihámozni, melyek az erősebb, gyakoribb határok, s a határok gyakoriságát azok vastagságával igyekszünk ábrázolni (31. térkép), úgy teljes káosz áll előttünk : nincsenek főbb vonalak által

elválasztott kialakult területek. Legfeljebb annyit konstatálhatunk, hogy a trianoni határ által átszelt megyék most e határral párhuzamosan, egymásközt fogódnak össze, s így alakulnak nagyobb egységek (Győr, Moson és Sopron — Komárom és Esztergom ; Csongrád — Csanád, Arad és Torontál — Békés ; Szatmár, Bereg és Ugocsa — Szabolcs és Ung — Hajdu — Bihar vármegyék). S viszont a központi megyéket, leginkább Jász-Nagykun-Szolnokot, vastag vonal veszi körül, mert a legközpontibb megye is oly közel van a határhoz, hogy a határmenti egységek még magukba kebelezik, hol innen, hol onnan, s így elhatárolás keletkezik a túlsó oldal felé.

Igaz, hozzájárul ehhez az is, hogy éppen e szép nagy megye Budapest, Debrecen és Szeged között hol egyik, hol másik rivális ölébe hull, szisztematikus rendezés híján. A félreeső Zala a maga erős tagoltságával még rosszabb helyzetben van. A Dunántúlnak nincs fővárosa, de sok az aspiráns: Székesfehérvár, Győr, Sopron, Szombathely, Kaposvár, Pécs. A végleges hegemoniára egyik sem képes, de az állandó harcnak a középső megyék: Komárom, Veszprém, Zala, s főleg ez utóbbi adják meg az árát, egyik szempontból ide, másiktól oda, emide és amoda tartozva, s a balatonfüredi járásban pl. még öt névmásra lenne szükség. (L. 32. térkép. A 31. és XXXI. térképek a 17. és 19. térképeken ábrázolt beosztásokon kívül mindre kiterjednek). Ezt a kényelmetlen, körülmenyes, költségemésztő közigazgatási zürzavart alig lehetne akár védeni, akár menteni.

Minden megújításnak a legelső egységektől kellene kiindulnia. De míg a községek, járások, megyék területi beosztásának reformja csak óriási előmunkálatok után, a jelentős tradicionális tényező illő mérlegelésével, s mindazon okok fennállása vagy megszűnése gondos megállapítása után történhetik, melyek létrehozták, vagy akár csak igazolták őket (s az okok és érdekek komplexusza igen terebélyes ez egyetemes jogkörű ősi szerveknél) — addig e nagyobb formáknál, amelyek viszonylag újkeletűek is, a dolog sokkal egyszerűbb, s hamarabb megoldható. Annál inkább, mert hogy újkeletű, az azt is jelenti, hogy kisebb mértékben természeti szükség és nagyobbban emberi elgondolás szüleménye, tehát változékonyabb.

A politikai földrajz eddigi irodalmában alig találunk precedenst a belső, közigazgatási határok vizsgálatára. Mint sokszor, a politikai földrajz itt is inkább csak diplomáciai, mint általános politikai, csak a nemzetközi határok kérdésével foglalkozik. Ezek a vizsgálódások a belső határok szempontjából használhatatlanok, mert hiszen ott vámhatárokról és stratégiai védővonalakról van szó, míg a közigazgatási határnál ezek legfeljebb az organikusan fejlődött autonóm egységeknél estek latba, ott is csak az állami központosítás, s a helyi autarchiákat lerontó kapitalizmus előtti időkben. A határ tehát a két esetben különböző funkcióit végez, két különböző fogalmat jelent.

A közigazgatási határt s ezzel kapcsolatban az elhatárolt területeket vizsgálva, s előterjesztéseink során a következőkre kellett tekintettel lennünk:

1. a közigazgatás kiegyenlített intenzitásfokára, vagyis arra, hogy a közigazgatottak száma s lakóhelyük területe se túl nagy, se túl kicsi ne legyen, s egymással arányban álljon;

2. a centrumok olyan megválasztására, illetőleg adott centrumokhoz területük olyan hozzászabására, hogy az adott közlekedési viszonyok mellett az a lehető legkedvezőbben legyen megközelíthető;

3. hogy az egyes területek lehetőleg ne különböző pontok alá tartozzanak a különböző ügyágakban, tehát egyrészt, hogy mindazon ügyágak, melyek szükségletei szerint az ország egy bizonyos számú kerületre oszlik, ugyanazon beosztást mutassák, de másrészt azt is, hogy az eggyel nagyobb számú beosztás a kisebb számú beosztás egy kerületének kettéosztása által, az eggyel kisebb számú a nagyobb számú két kerülete összevonása által jöjjön létre, hogy így a legkevesebb számútól a legtöbb számú beosztásig valamennyi mintegy egymásba skatulyázva álljon előttünk, mert ez a legrendszeresebb egyszerűséget teszi lehetővé.

4. Budapest helyzetére. Budapestet egyrészt a lehetőségig mentesíteni kell a rengeteg idehalmozódó ügytől kerülete megnyírbálása által is, másrészt ezzel is az oly szükséges decentralizáció gondolatát szolgáljuk: annak a várostípusnak, talán helyesebben: nagyságrendnek a kialakulását, mint Lipcse, Drezda, Lyon, mely oly sajnálatosan és károsan hiányzik nálunk, ahol 135 ezer és egymillió lakosságszám közt szörnyű ür tátong. Ez a decentralizáció nem szolgálhat javára minden vidéki városnak egyaránt, már az előbbi pont alapján sem, hanem csak néhányak. Mindeniknek egyforma pártolása e pártolás elértéktelenülését is jelentené. De csak azok is jöhetnek szóba, melyek már jelenlegi pozíciójukkal s a fővárostól s más jelentősebb centrumtól való távolságukkal, tehát bizonyos önállóságukkal és elvitathatatlanul hozzájuk tartozó nagyobb körzetükkel, közlekedési helyzetük energikus voltaival, első helyen állanak.

5. A megyebeosztást mint eddig alapos vizsgálatnak alá nem vetett határkomplekszust, majdnem egészen érintetlenül hagytuk, mint adottságot fogtuk fel. Ez sok esetben megalkuvást jelentett a megye integritása kedvéért.

II.

A 20—23. térképek az ott jelzett központokra vonatkozólag (mindazokra, melyek az előző térképeken ilyenekül szerepeltek) azt a területet mutatják, ahonnan reggel 4 óránál nem hamarabb elindulva s a hivatalos idő alatt 3 órát a központban töltve, délután két óráig kiindulási pontunkra visszaérkezhetünk. (Vasutat, autobuszt, szükség esetén gyaloglást figyelembe véve.) Tehát a félnapos körzetet.

A településből folyó, a környezet jellemét tükröző képen kívül menetrendi esetlegességek, vagy talán a választott módszer önkényesége befolyásolják a képet. De a menetrend ható valóság, *valamilyen* módszert pedig kellett választani. S Debrecen szép sokágú csillaga, Győrnek, Komáromnak a Dunahátára tapadó polipja, azok a hosszú karok, melyekkel Miskolc, Szeged, Nagykanizsa, Sátoraljaújhely, Nyíregyháza, Szolnok, Szombathely, Magyaróvár, Gödöllő a Budapestre, illetve Budapestről vivő utat mutatják, Salgótarján, Gyöngyös, Eger kisnyúlványai, Kaposvár, Baja csenevész csillagocskái, stb. stb. jól jellemzik e városok helyzetét.

Ha egy térképre másoljuk valamennyit (24. térkép), s azt nézzük, hogy a fenti módon minden területről hány központ járható meg (1. színskála), bizonyos képet nyerünk mai hazánk közigazgatási elhanyagolt-sági fokáról, amely különösen a budapest—nagykanizsai vonaltól délre megdöbbenő. Érdekesen látszik a kanyargós, árteres Tisza akadály-jellege is, mely néhány átkelőhelyet kivéve nemcsak az utat, de a várost is taszítja. Az Alföld peremén elhelyezkedő városaink talán nemcsak a különböző tájak árucseréjének köszönhatték létüket, az úgynevezett vásárövek, hanem a negatívum előnyének is, hogy túl voltak a Tisza árterületén. Távol a vásárövtől a régtől városjellegű Debrecen s több más példa erősíteni látszik ezt a felfogást. Közlekedésileg igen erős pontok akkor is visszatükröződnek e térképen, ha őket önállóan nem vettük számba. Példa Celldömölk és Orosháza.

A 25—28. térképek néhány főbb központra az egynapos körzetet mutatják, tehát a kiindulási pontra való visszaérkezés éjjel 12 óráig toldott ki. Budapest óriási fölénye itt domborodik ki teljesen. Igaz, figyelembe kell vennünk, hogy harmadfokon minden területnek hatósága lesz. Pécs területe viszont roppant kicsiny. Ha most ezt a négy térképet szintén egyesítjük (29. térkép), megkapjuk, hogy mely területről mely központ érhető el egy nap alatt. Ahol valamely szín tisztán szerepel, onnan az az egy, ahol vonalkázva, onnan mindazok, melyeknek vonalkája az illető foltot fedi, érhető el. S így látjuk, hogy Budapest és környéke a fővároson kívül Győr, Miskolc és Szeged körzetébe is beletartozik, viszont Dél-Fejér, Tolna legnagyobb része (Pécshez sokkal közelebb), Békés jelentékeny része (Debrecen és Szeged közt), stb. csak Budapest-hez tartozik, látjuk, hogy Győrnek és Miskolcnak alig van területe, ahol mással ne osztoznék, éppen más központok közelsége folytán, látjuk, hogy Pécs a maga kis területén majdnem egyedül úr, látjuk az óriási fekete foltokat, tehát területeket, ahonnan egy nap alatt e hét centrum közül egyet sem lehet megjárni: Somogyban, a Duna mentén, Békésben, s a határmenti területeken keleten, ahol Szatmár, Nagyvárad, Arad hiányát ez is mutatja.

S mindebből együtt látjuk a közlekedés direktíváit s egyúttal azt, hogy ez nem lehet egyedüli szempont. A fentadott többi irányelv szűkségét bizonyítja az is, hogy milyen tarthatatlan eredményre jutnánk, ha tisztán szolgálilag a közlekedési szempont szerint járnánk el. A 30. térkép adja az 1930. évi adatok szerint a városi és megyei törvényhatóságok lakosságszámát, mely szintén nagy aránytalanságokat mutat.

III.

A fenti diagnózis alapján a gyógyítás módjait kell a jelzett úton megkísérelnünk. A 12—19. térképek ábrázolta beosztások* különböző okokból nem voltak a többiekkel egy nevezőre hozhatók, s így javaslatom ezekre nem vonatkozik, bár szükség esetén, helyesebben lehetőség szerint, mint látni fogjuk, ezekre s más ezentúl keletkező beosztásokra is azonnal kiterjeszthető.

* A katolikus egyházmegyék térképe nem volt megszerezhető.

A vármegyei beosztás tekintetében a végleges reformig is lehetséges lenne Komárom megyének Győr, Moson és Pozsony, Esztergom megyének Pest megyéhez csatolása. Ez eljárást igazolják a 20. és 30. térképek. Ugyancsak a 30. térkép is szembetűnteti az óriási aránytalanságot, melyet a mai Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye fenntartása jelent. Ha a kettéosztás úgy történék, hogy a déli vármegyéhez hozzácsatoltatnék a mai kevés lakosú (l. 30. térkép) Bács-Bodrog vármegye, úgy az nem jelentene megyeszaporulatot. Egy ilyen megye székhelyül alig lenne alkalmas akár Kecskemét, akár Baja, még talán leginkább Kiskunhalas (l. 20., 21., 22. térképeket). Végül Abaúj-Torna vármegye kis megmaradt tornai része, Borsod, Gömör és Kishont vármegyéhez kerülne, míg zöme Zemplénnel egyesülne (l. 30. térkép). Székhelyül Sátoraljaújhely a mai Abaúj-nak, Szikszó a mai Zemplénnak meg nem felelvén (l. 21. és 22. térkép), talán Szerencsben lehetne kiegyezni, nehogy egy városért egy megyét áldozzunk fel. Csongrád vármegye székhelye Szentes helyett Szeged lenne, ahol már ma is a hivatalok nagy többsége székel. Minden egyéb maradna a régiben. Tehát a vármegyei beosztás alig változnék, szemben az 1923: XXXV. t.-c. által keresztülvitt nagy összevonásokkal. Lenne 23 vármegye, s ehhez alkalmazkodnának a tanfelügyelőségek és állampépítészeti hivatalok (l. 11a., 11b., XI. térképek). Ahol Budapest ma külön egység, s ez egyszersmindenkorra szól, úgy maradna, s a beosztások számánál nem számítatik, mert egyiknél szerepel, másiknál nem s így csak zavart okozna.

Szatmár, Bereg és Ugocsát Szabolcs-hoz, Bihart Hajduhoz számítva 21-es beosztást kapunk az O. T. I. kerületi pénztárai s a pénzügyigazgatóságok számára (l. 10a., 10b., X. térképek). Csanád, Arad és Torontált Csongrádhoz véve lesz 20 kerület a kir. törvényszékeknek (l. 2a., IX. térképek). Békést az előbbi csoport-hoz, Veszprémet Győr-höz, Tolnát Baranyához csatolva előttünk áll a 17 ügyvédi kamara kerülete (l. 8., VIII. térképek). Zalát Vassal, Nógrád és Hontot, Hevest, Borsod, Gömör és Kishontot egymással egyesítve a 13 iparfelügyelői kerületet látjuk (l. 7., VII. térképek). Fejér Pest vármegye északi feléhez kerülve, 12 kerületet nyerünk a gépjármű kerületek számára (l. 6., VI. térképek). Somogyot Baranya-Tolnához, Sopront Győr-Veszprémhez, a mai Pest vm. déli felével egyesült Bács-Bodrogot Csongrád-Békés-Csanádhoz, Abaúj-Zemplén-Szabolcs-Szatmárt Hajdu-Biharhoz csatolva, 8 kerületet nyertünk a hatósági munkaközvetítő s a kultúrmérnöki hivatalok számára (l. 5a., 5b., V. térképek). Jász-Nagykun-Szolnokot Budapest eddigi körzetéhez csatolva 7 kerület lesz (honvéd vegyesdandár-parancsnokságok, csendőr-kerületek, kereskedelmi és iparkamarák kerületei, (l. 4a., 4b., 4c., IV. térképek). Ha Szombathely megszűnik központ lenni, s területe Győr alá tartozik, a 6 erdőigazgatóság, erdőfelügyelőség területe áll szemünk előtt (l. 3., III. térképek). Ha Miskolc kerületét Budapestéhez csatoljuk, az ötös beosztás: a kir. ítélőtáblák, közúti kerületi felügyelők, postaigazgatóságok, m. kir. állategészségügyi felügyelői kerületek, közjegyzői kamarák, rendőrkerületek, tankerületi főigazgatóságok, mezőgazdasági kamarák területei tárulnak eléink (l. 2a.—2h., II. térképek). Végül ha Pécs-től is elvonjuk a székhely szerepét, területét Budapestébe bekebelezve, négyes felosztást nyerünk az egészségügyi felügyelők és polgári iskolai főigazgatóságok számára (l. 1a., 1b., I. térképek).

Ennek a beosztási rendszernek kétségtelen fölénye lenne a mai felett az egyöntetűség s az egymásból folyóság. Bármely és bármilyen számú beosztás utólag is mechanikusan bekapcsolható. Ezek az előnyök igen jól láthatók két térképpár egybevetéséből. A határgyakoriságot mutató 31. térkép káoszával szemben (régi állapot) a XXXI. térkép (új állapot) aránylag nagy rendet mutat. A főbb kerületek tisztán kivehetők, sőt rajtuk belül a részletesebb tagolás is. A fellebbvitel roppant megegyező-sítését mutatja a 32. és XXXII. térképek összehasonlítása. Míg a régi állapot szerint voltak járások, honnan kilenc felé ment a fellebbvitel (l. 32. térkép), a tervezet eredménye szerint (XXXII. térkép), csak három periferikus törvényhatóság maradna, ahonnan 4, de általában 3, sőt 2 helyre történnék csupán a fellebbvitel. A következő megtakarítást is jelenti e beosztás: két vármegyét (kir. tanfelügyelőséget, államépítészeti hivatalt), egy O. T. I. kerületi pénztárt (az esetleges kirendeltségek beosztása a kerületeken belül eszközölthetnék), két pénzügyigazgatóságot, két kir. törvényszéket.

IV.

Ha most e beosztást részletes vizsgálatnak vetjük alá, a következőket mondhatjuk:

Az a hét természetes központ, amelynek közlekedési helyzetét a 25—29. térképen vizsgáltuk, olyképpen oszthatja fel egymás közt az országot, amint azt a IV. térkép mutatja. Ez a beosztás, mint a továbbiak is, a fent kívánt szempontok közti kompromisszum eredménye. Ez magyarázza pl., hogy Tolnát Pécs alá vetjük, hogy Pécs különben miniszerüleg tökéletlenebbek követik, úgy felfelé, mint lefelé, éppen mert a továbbfejlesztés azon követelményen alapszik, hogy mindig egy kerület felosztása, vagy több összevonása által történjék. Már maga a hetes felosztás bizonyos fokig megalkuvás. Abaúj-Torna és Zemplén megye egyes részei, igaz, jelentéktelen részei, melyek csak Miskolc színeit mutatják (l. 29. térkép), Debrecenhez csatoltattak, nehogy, ha majd a kisebb számú beosztásoknál Miskolc kerülete Budapestébe kebeleztetik, Budapesté túlnagy legyen.

Lefelé indulva a hatos beosztásnál (l. III. térkép), Szombathely kerületét csatoltuk Győréhez, s Győr maradt meg székhelynek. Győr és Szombathely között ma már nehéz igazságot tenni, Szombathely hatalommal Szombathely is lehetne a székhelye. Veszprémnek inkább Győr, Zalának inkább Szombathely felel meg. De a tradicionális szempontok alapján s a jelen helyzet lehető minimális megváltoztatása céljából mégis inkább alkalmas Győr a nagyobb szerepre.

Ahol az országot öt kerületre kell osztanunk, Miskolc eddigi kerületét Budapest alá vetjük (l. II. térkép). Ez kétségtelenül hiba, de kikerülhetetlen. Sem Budapest, sem Miskolc területéből tovább elvenni nem lehet — közlekedési okokból — legalább is, ha ahhoz ragaszkodunk, hogy megyéket csak a maguk egészében toljunk ide-oda. Alig hiszem, hogy a decentralizációt odáig lehetne vinni, hogy Budapest közvetlen közelében levő területeket más központok alá rendeljünk, csak azért,

hogy esetleg igen nagy közlekedési nehézségek árán is, *ne* Budapesthez tartozzanak. Éppen ezért nem tartom fenntarthatónak, hogy Budapestet azzal decentralizáljuk, hogy Gödöllőt (3. térkép), Újpestet (8. térkép), Kecskemétet (2h. térkép) tegyük meg székhelyé egy-egy szempontból Budapest közvetlen környéke felett, s ezáltal négy fellebbviteli centrumot ültessünk e terület nyakára. Budapest nagyvonalú, bátor, rendszeres tehermentesítése helyett ez a háborúelőtti tyúkszemrehágási politika folytatása, ezúttal a főváros ellen intézve, de a környéket találva. Az ötös beosztásnál Borsodot még Budapest alatt kell tartani, épp hogy a hat és több számú beosztásnál legyen alkalmas székhely a Budapesttől önállósult három megye részére. Nógrád és Hont nyugati része így is közlekedési érdekei ellenére tartozik, Budapest tehermentesítése kedvéért, a 6—13. kerületű beosztásokban Miskolc alá. Arról sem lehetne szó, hogy a miskolci kerületet Debrecenhez, vagy (Debrecenit Miskolc alá rendelve!) a debrecenit Miskolchoz csatoljuk, nemcsak az aránytalanság miatt, de a közlekedési szempontok folytán sem (l. 25—29. térképek).

A négyes beosztás (l. I. térkép) arra kényszerít, hogy Pécsset, mint *általános* helyzeténél fogva a megmaradtak közt legkevésbébbé jelentékeny s legkisebbkörű centrumot eltöröljük, területét Budapestéhez adva. Ez ugyan csak két nem túl fontos ügyágra vonatkozik. Megjegyzendő, hogy Budapest kerületével operálni a felosztásoknál, illetve összevonásoknál azért is üdvös, mert ezáltal az illető területnek egy fellebbviteli centrumot takarítunk meg, hisz Budapest úgymint feltétlenül ilyen centrum minden területre nézve (nem is említve Budapest közlekedési preponderanciáját). Mégis, ahol lehetett, *ezzel szemben* is igyekeztünk a decentralizációra.

Kiindulási pontunktól felfelé haladva, ezt szolgálja a nyolcas beosztás (V. térkép), ahol Jász-Nagykun-Szolnokot, az országnak különben második legnépesebb megyéjét függetlenítjük Budapest alul.

A tizenkettes és tizenháromas beosztás (l. VI., VII. térkép) kifejlesztésénél Somogy különválasztása, Szeged és Debrecen kerületének kettéosztása nem kíván indokolást. Annál inkább Sopron, illetve Fejér és Sopron megye szeparálása aránylag kis területük és kevés lakosságuk ellenére. De ez tudatosan történt így. Székesfehérvár a mai óriási Budapestnek annyira közelében van, hogy megyéjénél nagyobb területű önálló központ szerepére teljesen alkalmatlan, Sopron pedig nemcsak szereptelenségbe van szorítva a Fertő mögé, de Győr és Szombathely, két nagyszerű centrum közt, jelentősebb közigazgatási központ szerepére nyilván nem alkalmas. Győrrel szemben kelet, Szombathellyel dél felé teljesen versenyképtelen, már pedig csak ezeknek «a testén át» érvényesülhetne. De ebből nemcsak az következik, hogy Székesfehérvár és Sopron nem emelhet igényt arra, hogy őket rekompenzálni igyekezzünk ezért, illetve legyen, hanem az is, hogy őket rekompenzálni igyekezzünk ezért, amit a VI., VII. térkép is céloz már. Természetesen a közigazgatási centrum-szerep szempontjából való jelenlegi alkalmatlanság nem érintheti a gazdasági és kulturális központ-jelleget és hivatottságot, melyben e nagymúltú városok kárpótlást és feladatot kell hogy találjanak. (Még a látszólag közös közlekedési helyzet is mást jelent adminisztratív, ahol a személyforgalmon van a súly, mint gazdaságilag, ahol a teherforgalom a döntő). Mint Székesfehérvár Budapest mellett, Hódmezővásárhely Szeged mellett nem lehet központtá.

A további differenciálódás legfontosabb szempontja, hogy a vidéki elsőrendű centrumoktól vonjuk el utolsó sorban a környező megyéket, hogy őket ezáltal is pártoljuk (VIII—XI. térképek). Az egyöntetűség és egyszerűsítés domináns szempontjai néha kikerülhetetlenné tettek elvileg nem helyeselhető eljárásokat. Néha nagyobb terület helyébe csak azért lépne kisebb, hogy pl. Budapest és Debrecen közt a minden beosztáson végigmenő határ érintetlen maradjon. (Igy legszembetűnőbben a VIII. (8.) térképen, ahol az eddig egy Borsod, Gömör és Kishont meg Abaúj-Torna és Zemplénből két területet alkottam, bár igaz, ez a többlet másutt megtakaríttatik.) De kisebb hibák elkövetését nem igyekeztem kerülni, ha ezzel nagyobb előnyök jártak együtt.

V.

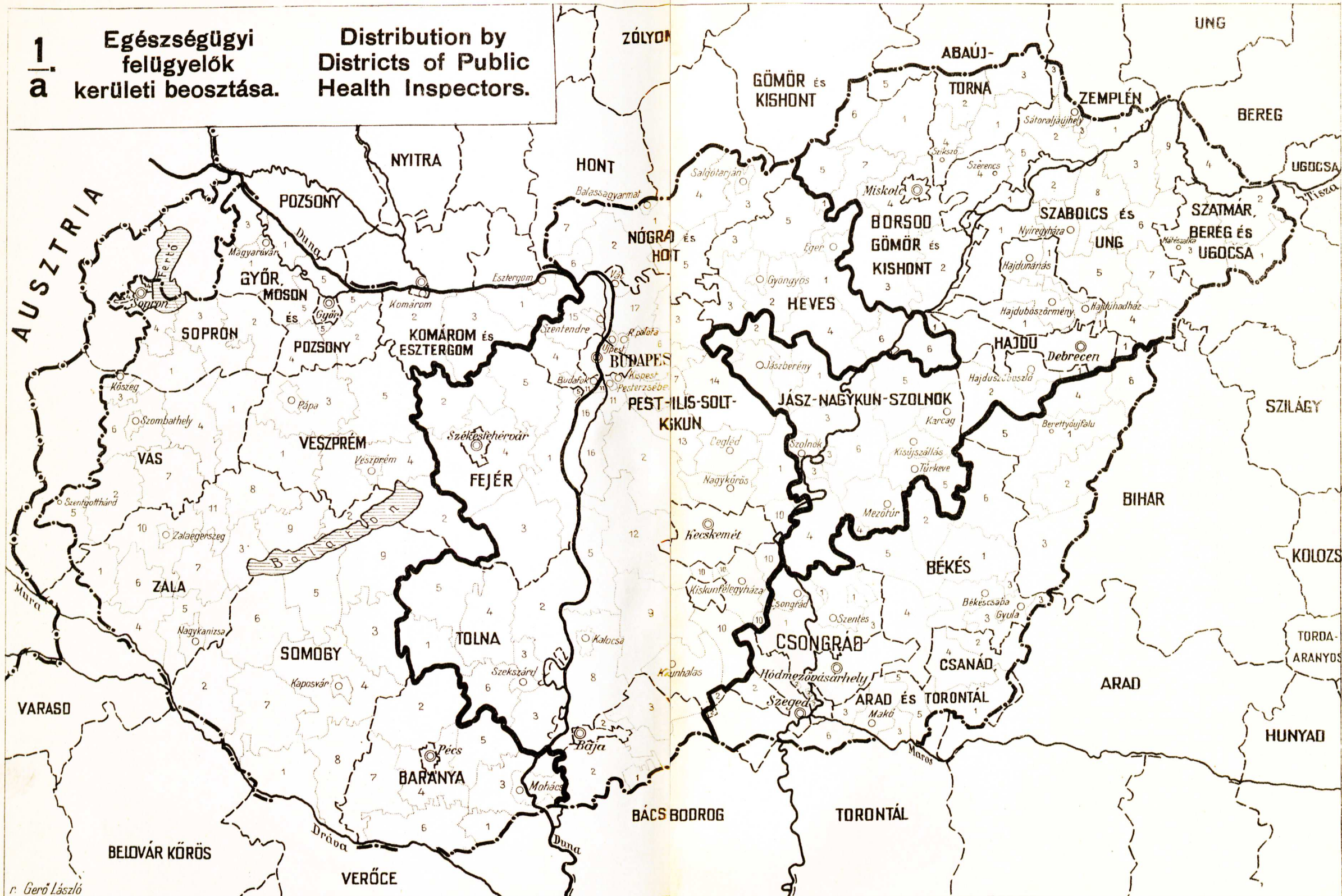
A fentiekben kidolgozott racionalizálási javaslat alapján lennének a további esetleges összevonások is elérhetőek. A mai helyzetben pl., mint említettük, nyolc olyan beosztás van, ahol az ország területe öt kerületre oszlik, de mind a nyolcszor különféleképpen. A fenti javaslat arra vonatkozik, hogy az egyes beosztásokon belül ezt a közönségre és a közigazgatásra egyaránt káros és költséges változatosságot megszüntesse és kimutassa, hogy az ország területének öt kerületre való osztása esetén mely beosztás a legmegfelelőbb. Ugyanezt a munkát elvégzi a javaslat a mai beosztásban található többi változatra nézve is: ha az ország területe 21, 20, 17, 13, 12, 8, 7, 6 vagy 4 kerületre oszlik, mert igen nagy egyszerűsítés érhető el már csak azzal is, ha egy-egy beosztáson belül eltérések nem lennének. De ezzel a célszerű egyszerűsítési lehetőségek nincsenek kimerítve. Lehet a változatok számát is csökkenteni. Pl. a 12-es beosztást csak az autókerületek képviselik. Ezek pedig csak az utolsó évben állítottak fel, s könnyű lett volna számukra a korábban megvolt kerületi beosztások valamelyikét választani, és így a változatok szaporítását elkerülni. A további szervezeti reformoknak is a további változatok elkerülésével, s lehetőleg az eddigi szervezet egyszerűsítésével való megvalósítására kell törekedni. Szó van pl. arról, hogy a királyi táblák száma eggyel csökkentessék. Ezáltal a kir. tábla az ötös beosztásból a négyesbe fog kerülni, fontos azonban, hogy a négyesen belül ne létesítsen új változatot.

Eddig minden közigazgatási ág a többire való tekintet nélkül állapította meg a saját területi beosztását. A közigazgatás racionalizálása ezen a téren azt követeli, hogy a belső politikai határok megállapítását egy akarat és egységes szempont irányítsa.

1
a

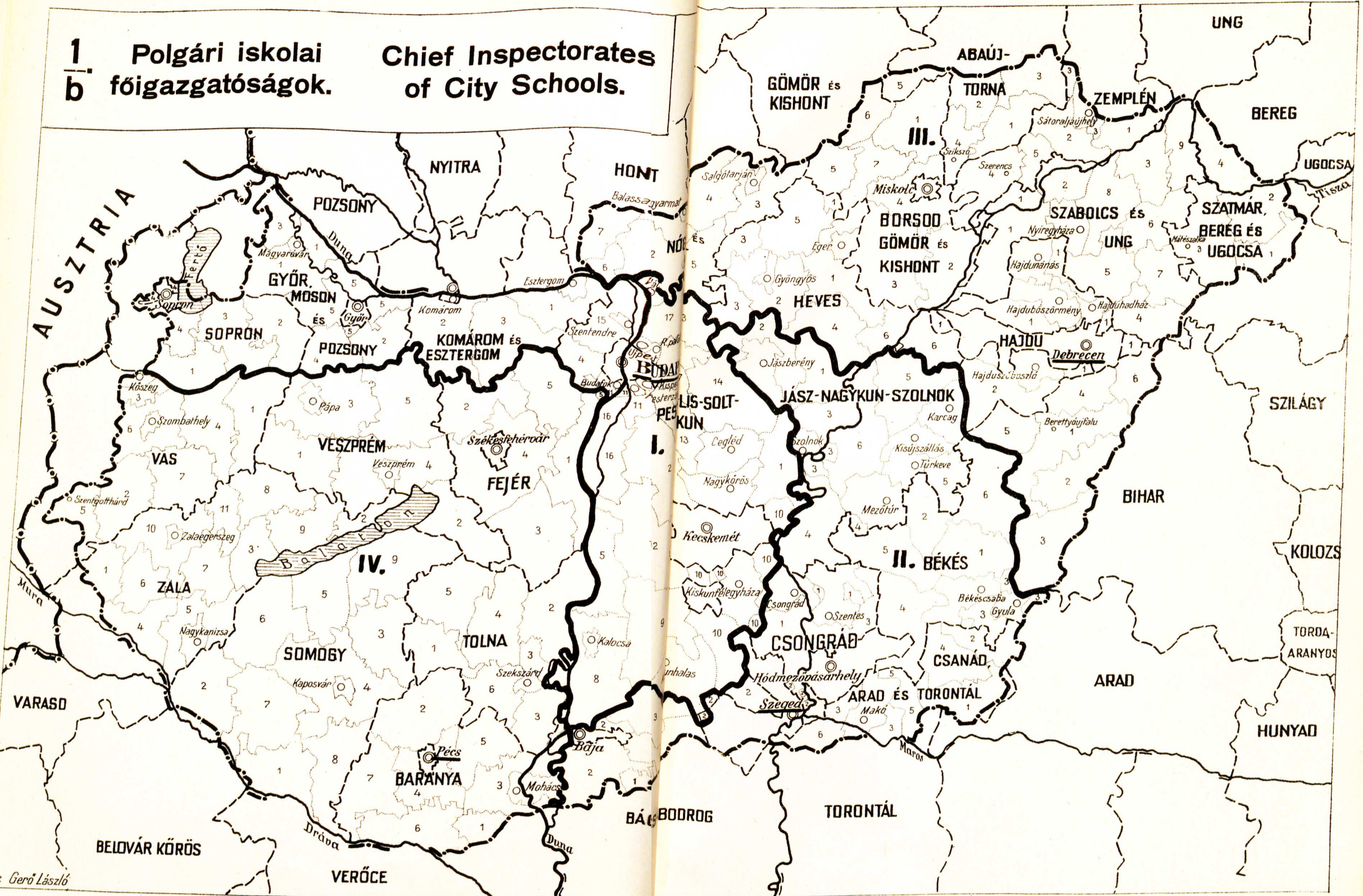
Egészségügyi
felügyelők
kerületi beosztása.

Distribution by
Districts of Public
Health Inspectors.

1 Polgári iskolai főigazgatóságok.

Chief Inspectorates of City Schools.

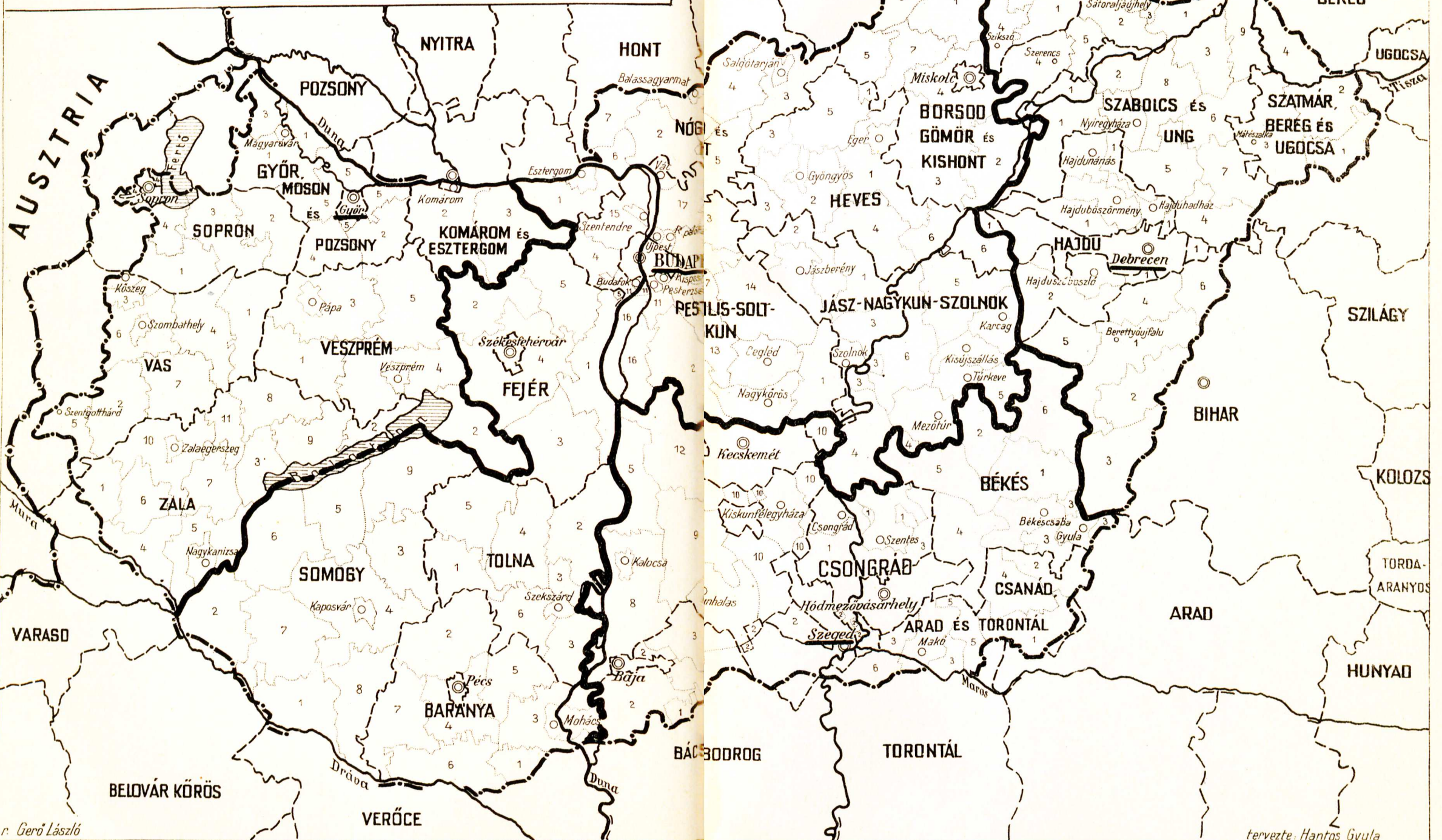

I. Tervezet:

4 kerület.
Egészségügyi felügyelők.
Polgári iskolai főigazgatók.

Draft Chart I.

Four (4) Districts.
Public Health Inspectors. Chief
Inspectorates of City Schools.

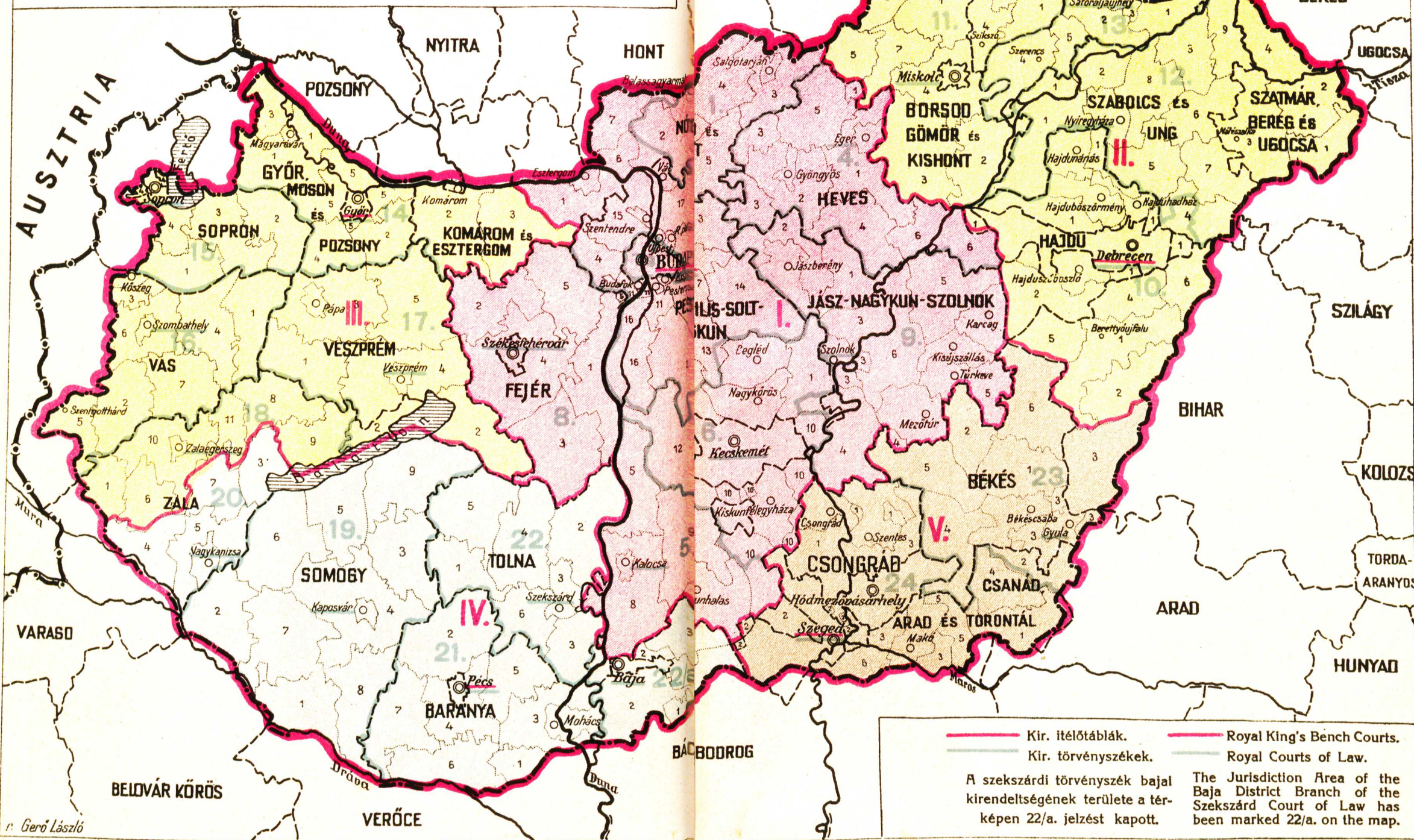
r. Gerő László

tervezte: Hantos Gyula

2/a

A kir. ítélőtáblák és kir. törvényszékek területi beosztása (I. IX. is).

Distribution by Districts of Royal Hungarian King's Bench Courts and Royal Hungarian Courts of Law (see IX. too).

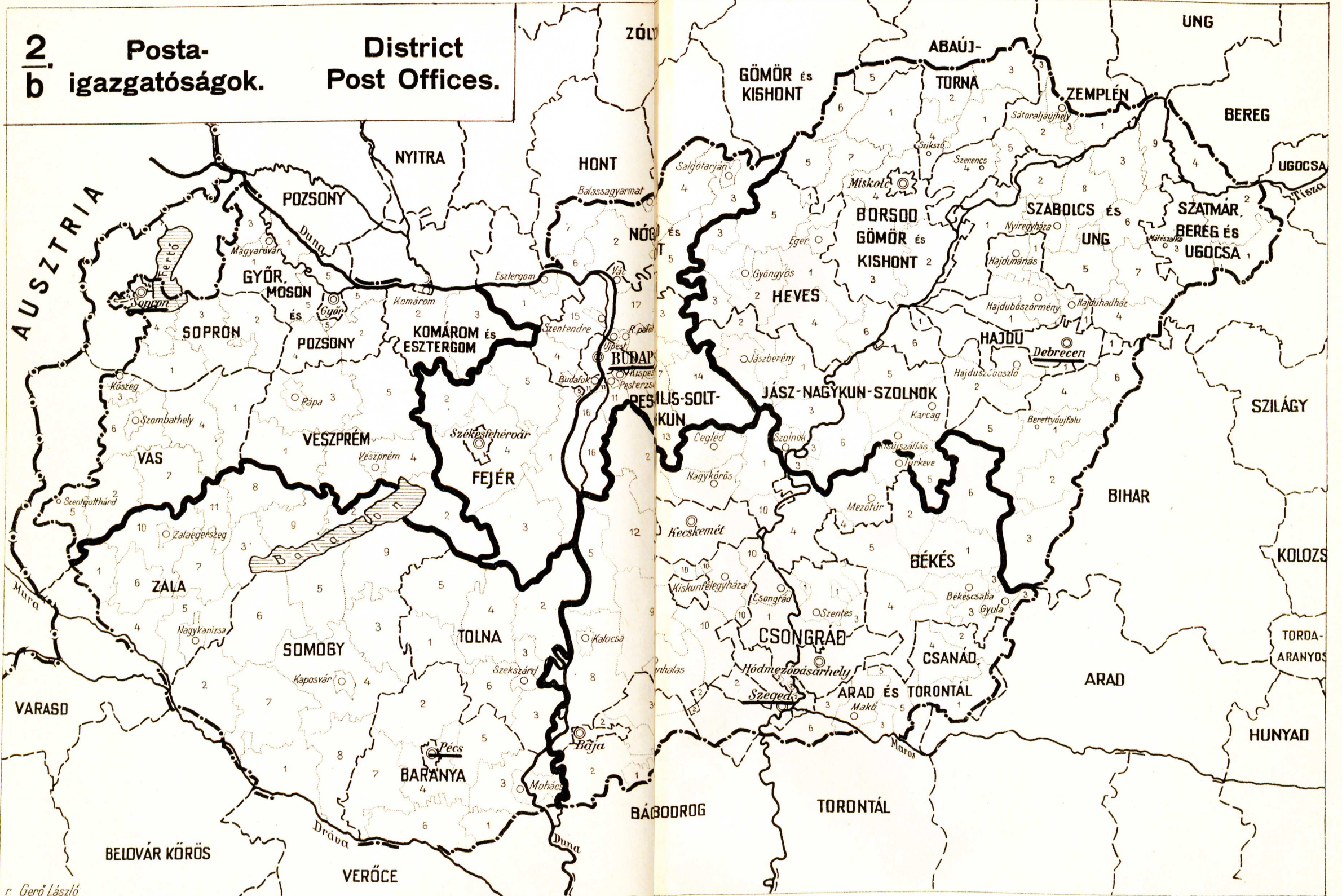

——— Kir. ítélőtáblák. ——— Royal King's Bench Courts.
 ——— Kir. törvényszékek. ——— Royal Courts of Law.
 A szekszárdi törvényszék bajai kirendeltségének területe a térképen 22/a. jelzést kapott. The Jurisdiction Area of the Baja District Branch of the Szekszárd Court of Law has been marked 22/a. on the map.

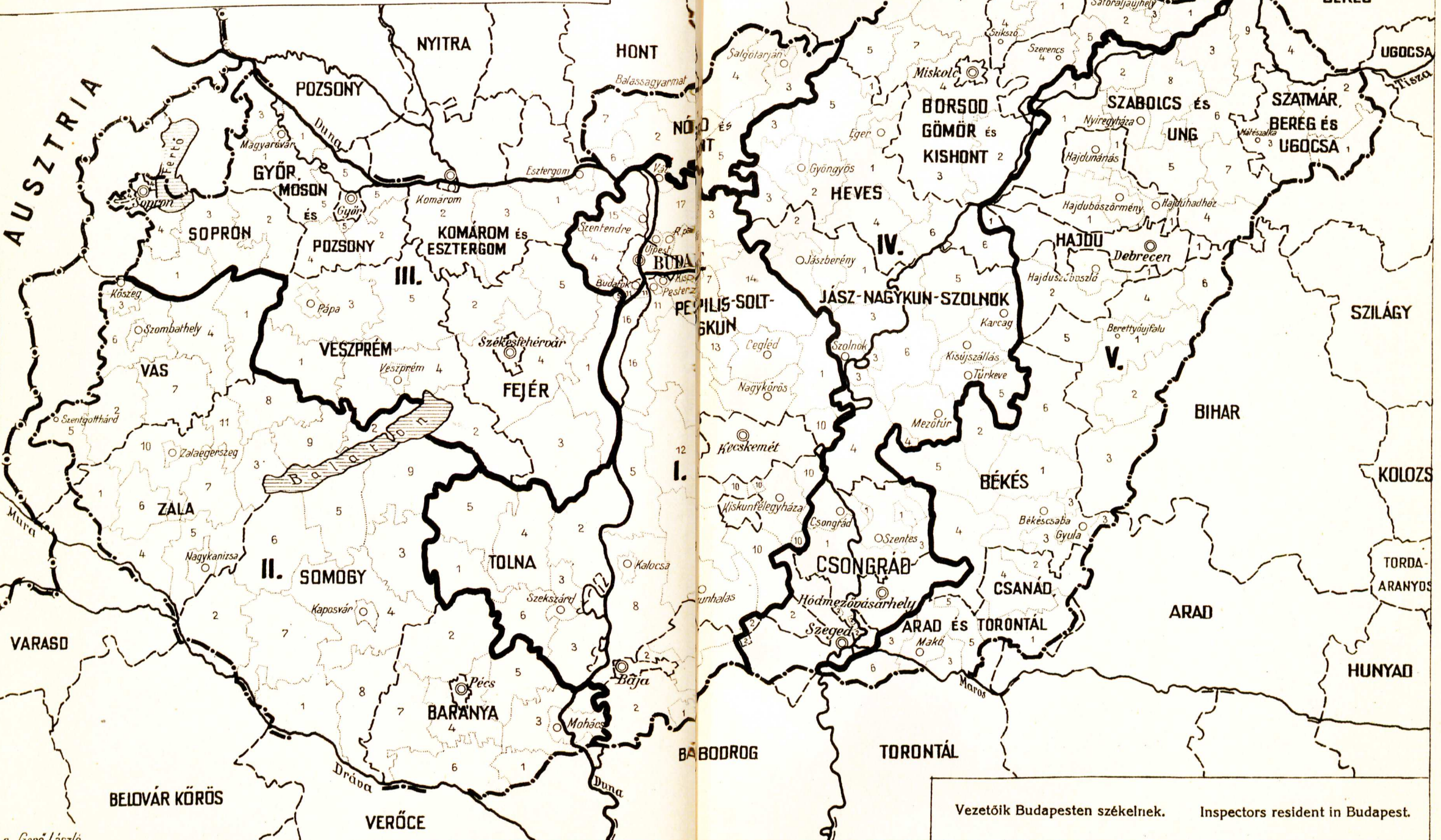
2
b

Posta-
igazgatóságok.

District
Post Offices.

Közúti kerületi felügyelők. District Inspectors of Public Highways.

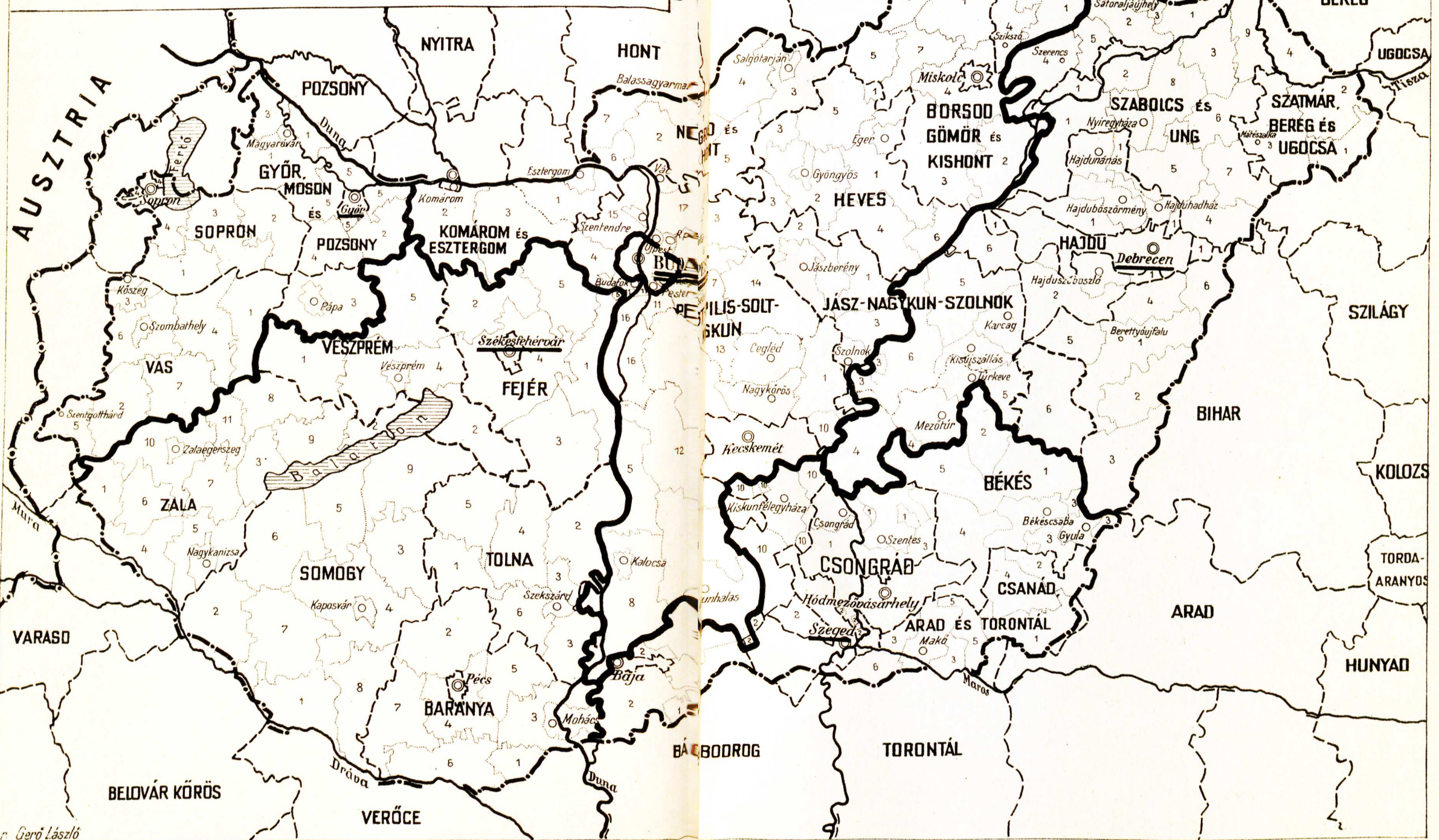

Vezetőik Budapesten székelnek. Inspectors resident in Budapest.

r. Gerő László

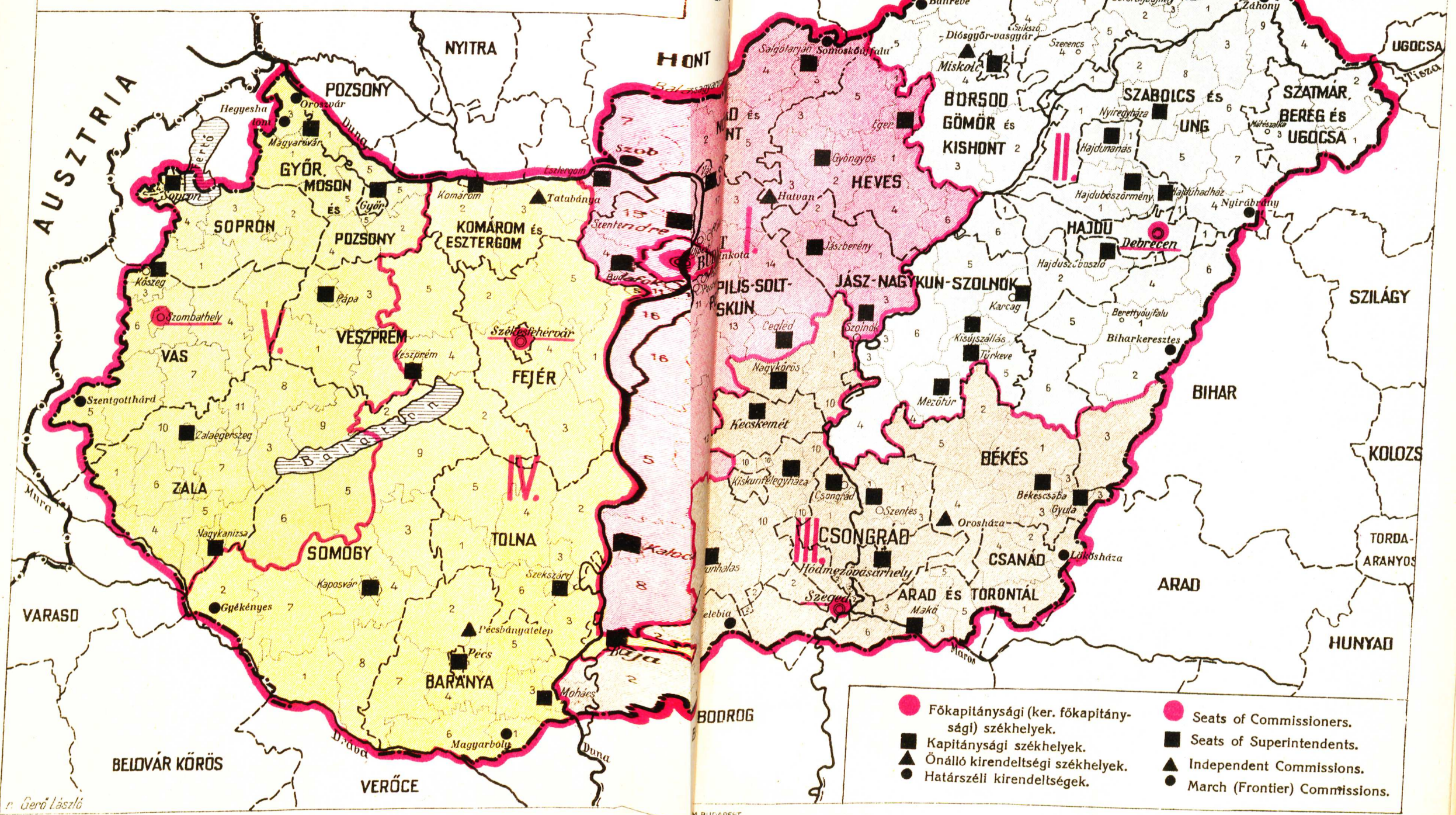
2
d Tankerületi
főigazgatóságok.

**District
Inspectorates of
Secondary Schools.**

r. Gerő László

2. Rendőrkerületek. Police Districts.

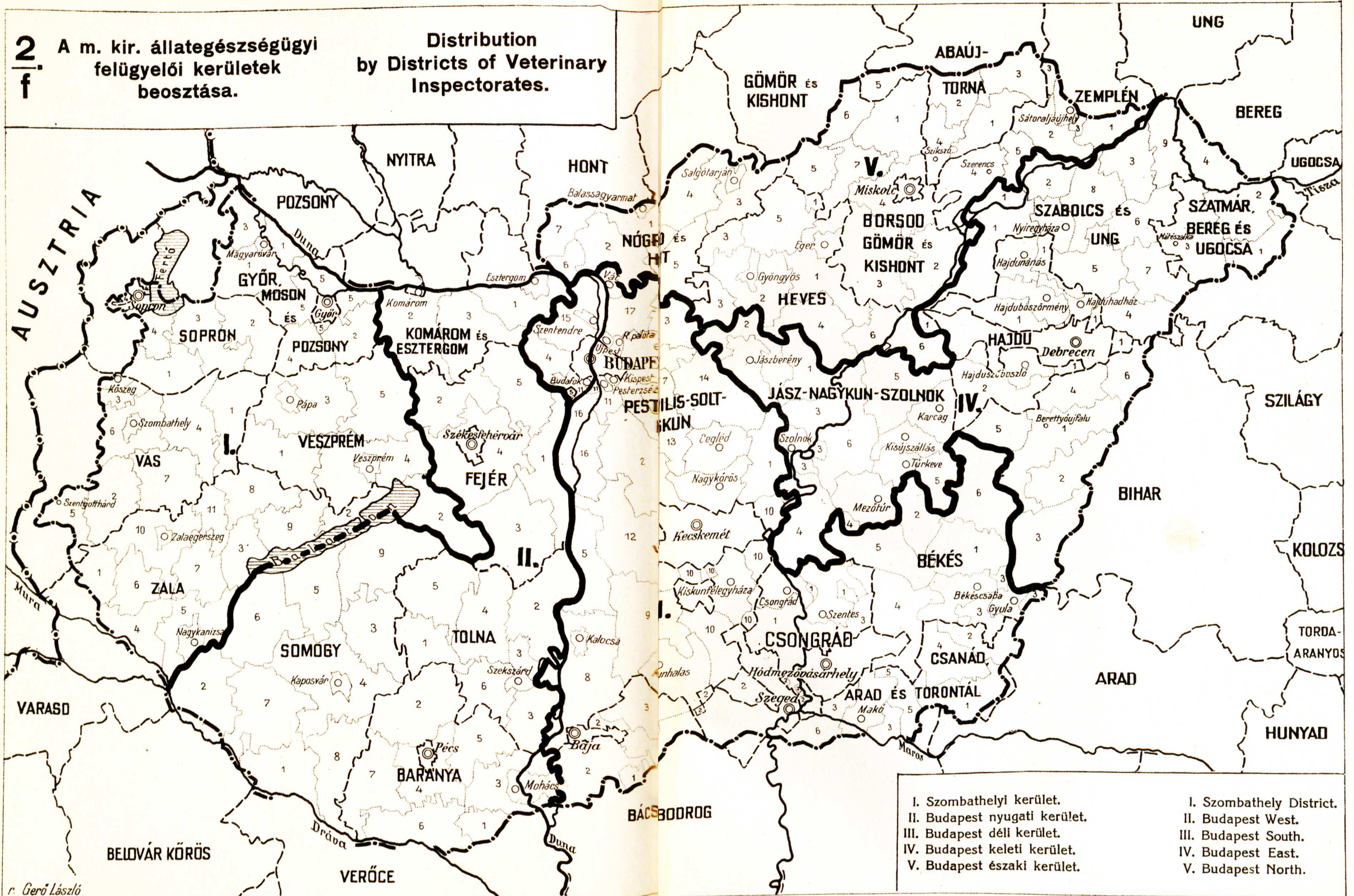

- Főkapitánysági (ker. főkapitánysági) székhelyek. ● Seats of Commissioners.
- Kapitánysági székhelyek. ■ Seats of Superintendents.
- ▲ Önálló kirendeltségi székhelyek. ▲ Independent Commissions.
- Határszéli kirendeltségek. ● March (Frontier) Commissions.

n. Gerő László

A m. kir. állategészségügyi felügyelői kerületek beosztása.

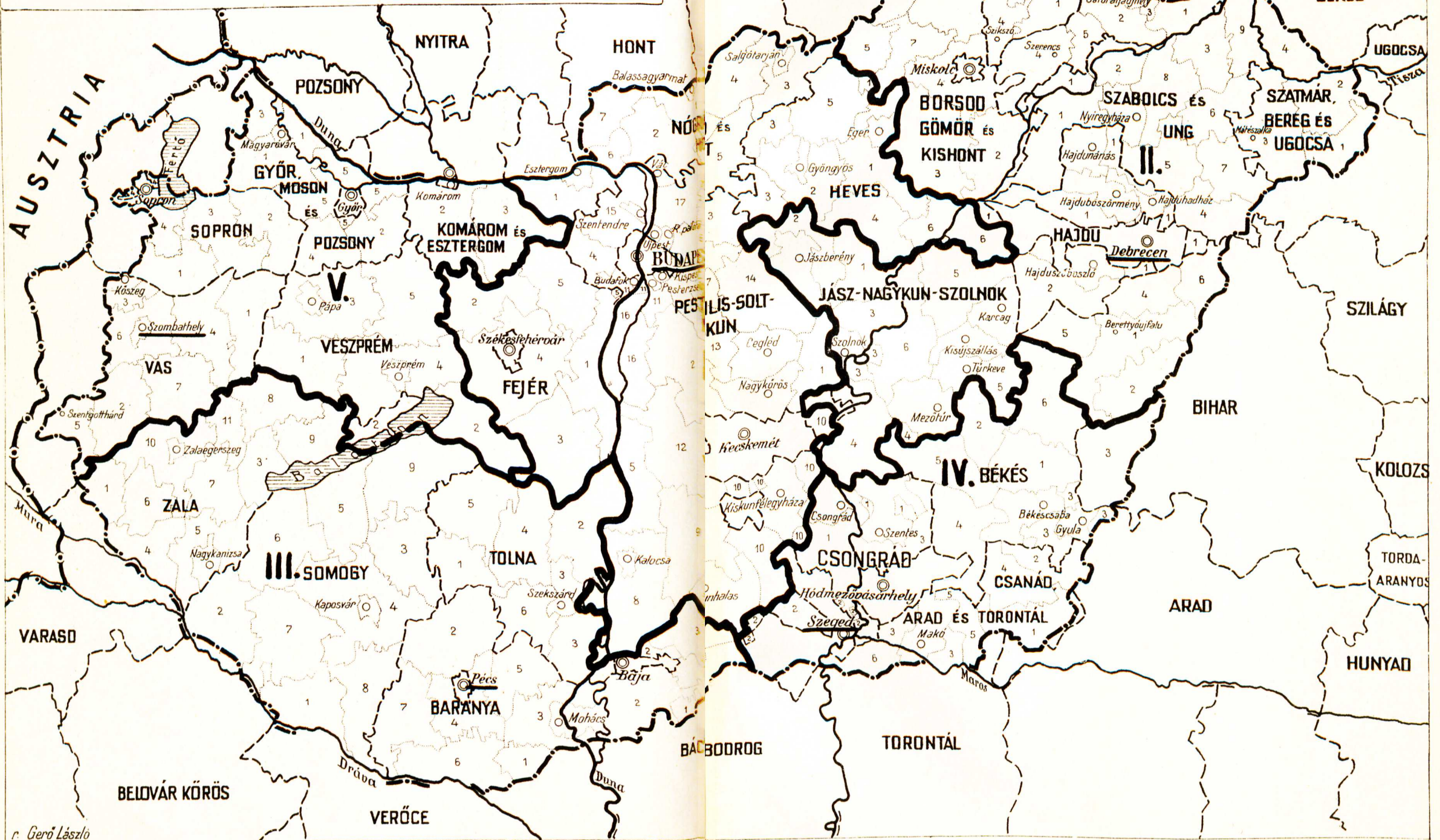
Distribution by Districts of Veterinary Inspectorates.

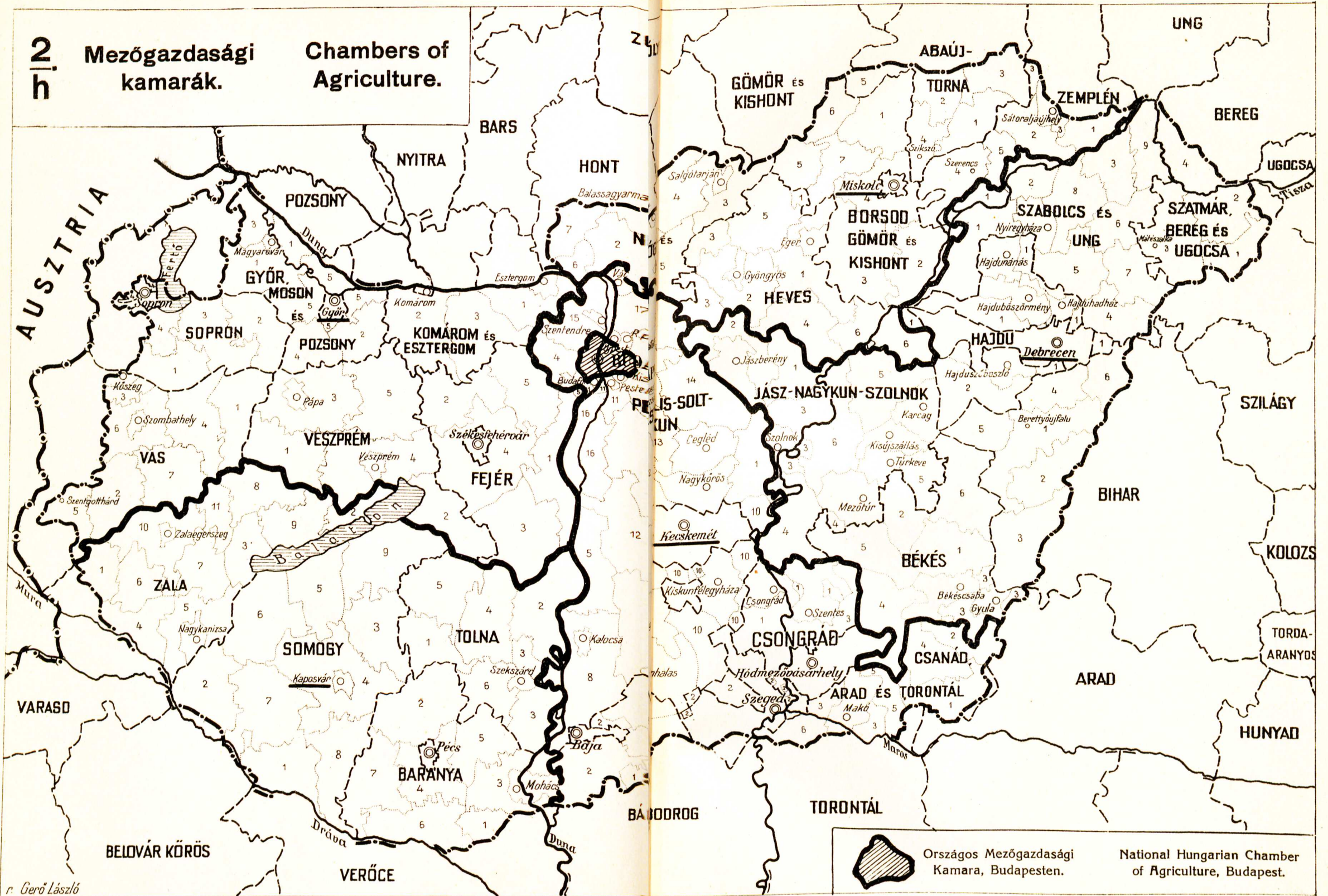
I. Szombathelyi kerület.	I. Szombathely District.
II. Budapest nyugati kerület.	II. Budapest West.
III. Budapest déli kerület.	III. Budapest South.
IV. Budapest keleti kerület.	IV. Budapest East.
V. Budapest északi kerület.	V. Budapest North.

A közjegyzői kamarák területi beosztása.

Distribution by Districts of Chambers of Public Notaries.

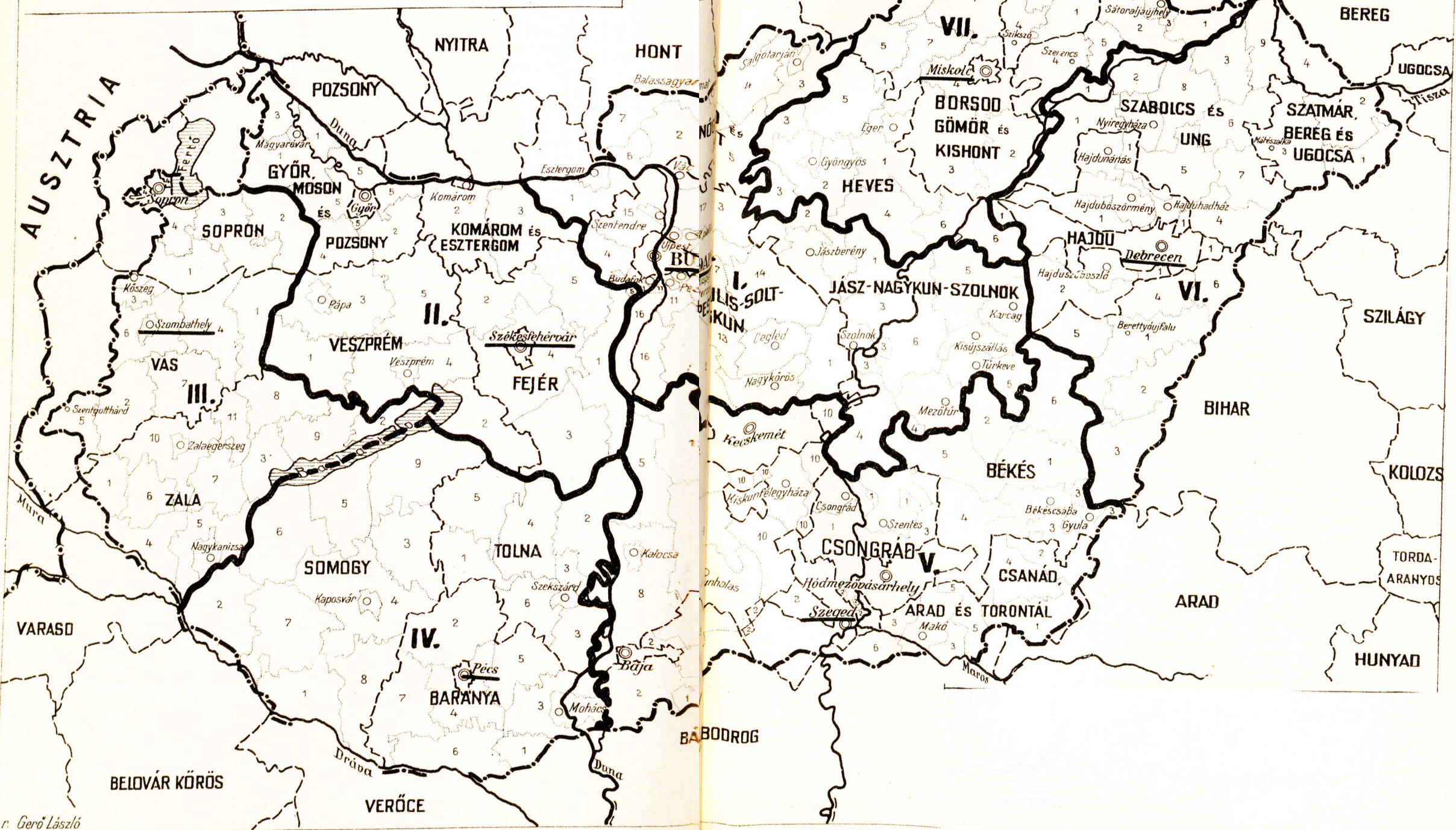
r. Gerő László

4
a

Honvéd
vegyesdandár-
parancsnokságok.

Honvéd (National
Defence) Mixed
Brigade Commands.

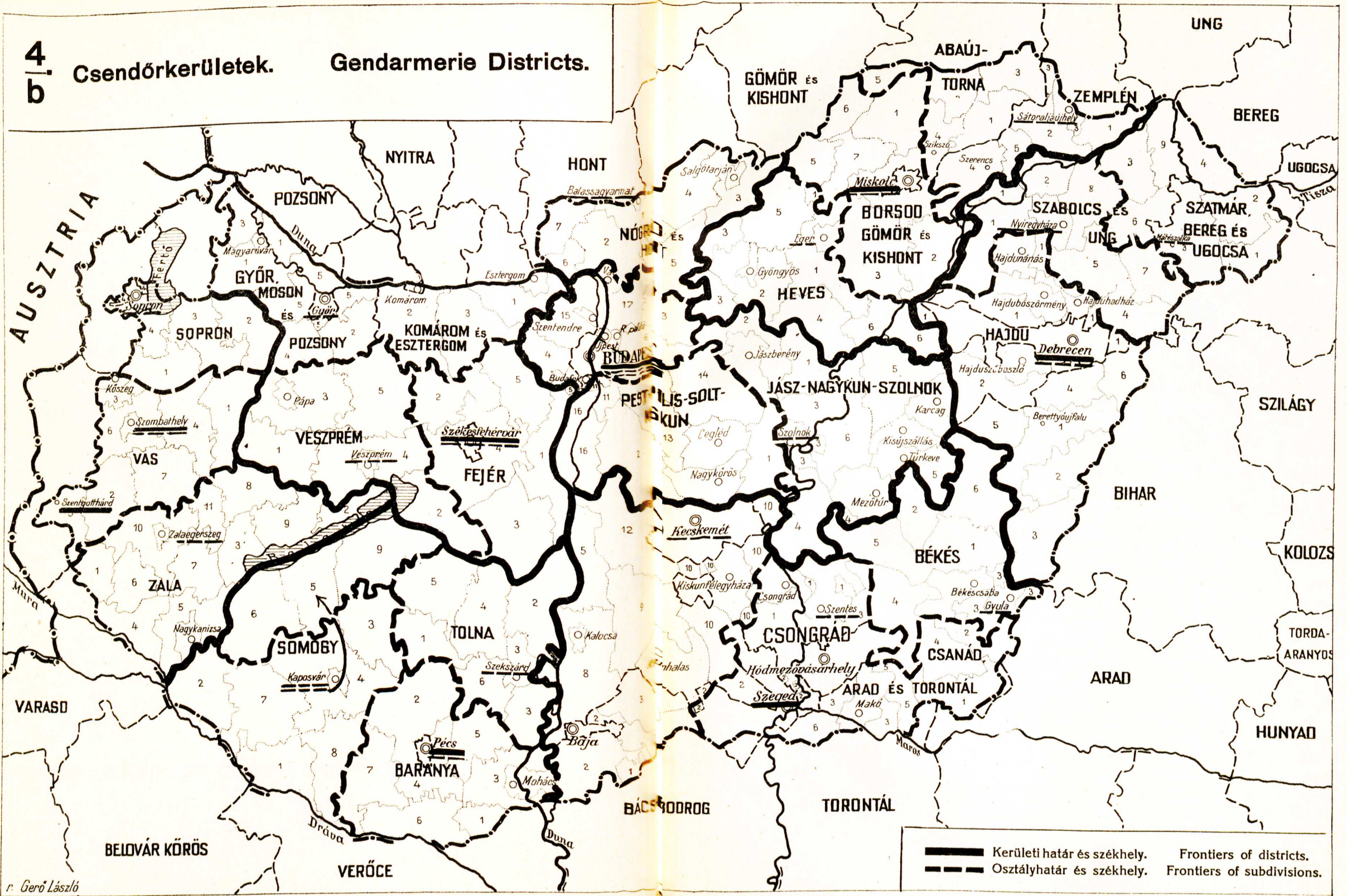

r. Gerő László

4
b

Csendőrkerületek.

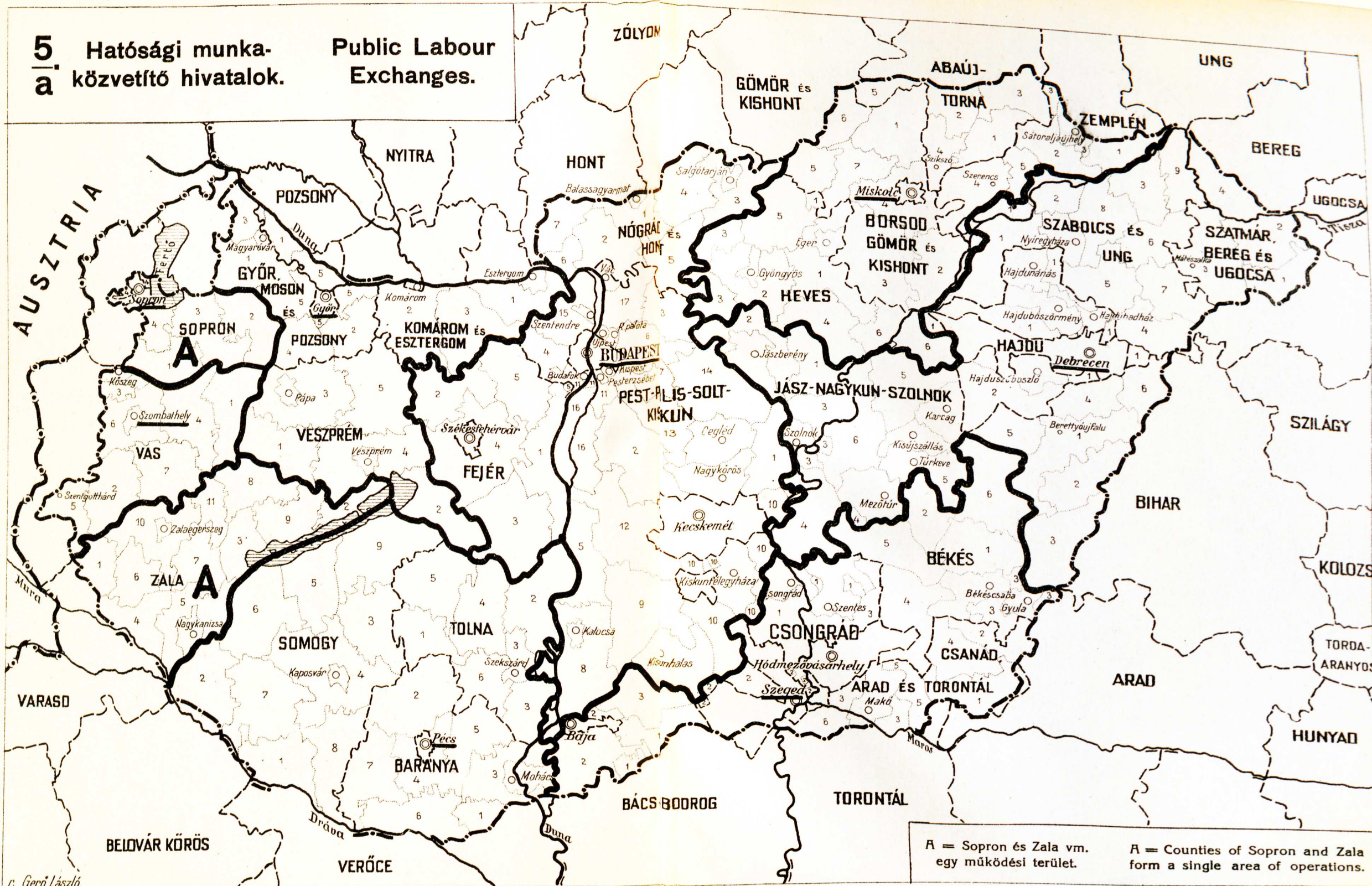
Gendarmerie Districts.

————— Kerületi határ és székhely. Frontiers of districts.
 - - - - - Osztályhatár és székhely. Frontiers of subdivisions.

5
a Hatósági munka-
közvetítő hivatalok.

**Public Labour
Exchanges.**

A = Sopron és Zala vm.
egy működési terület.

A = Counties of Sopron and Zala
form a single area of operations.

V. Tervezet:

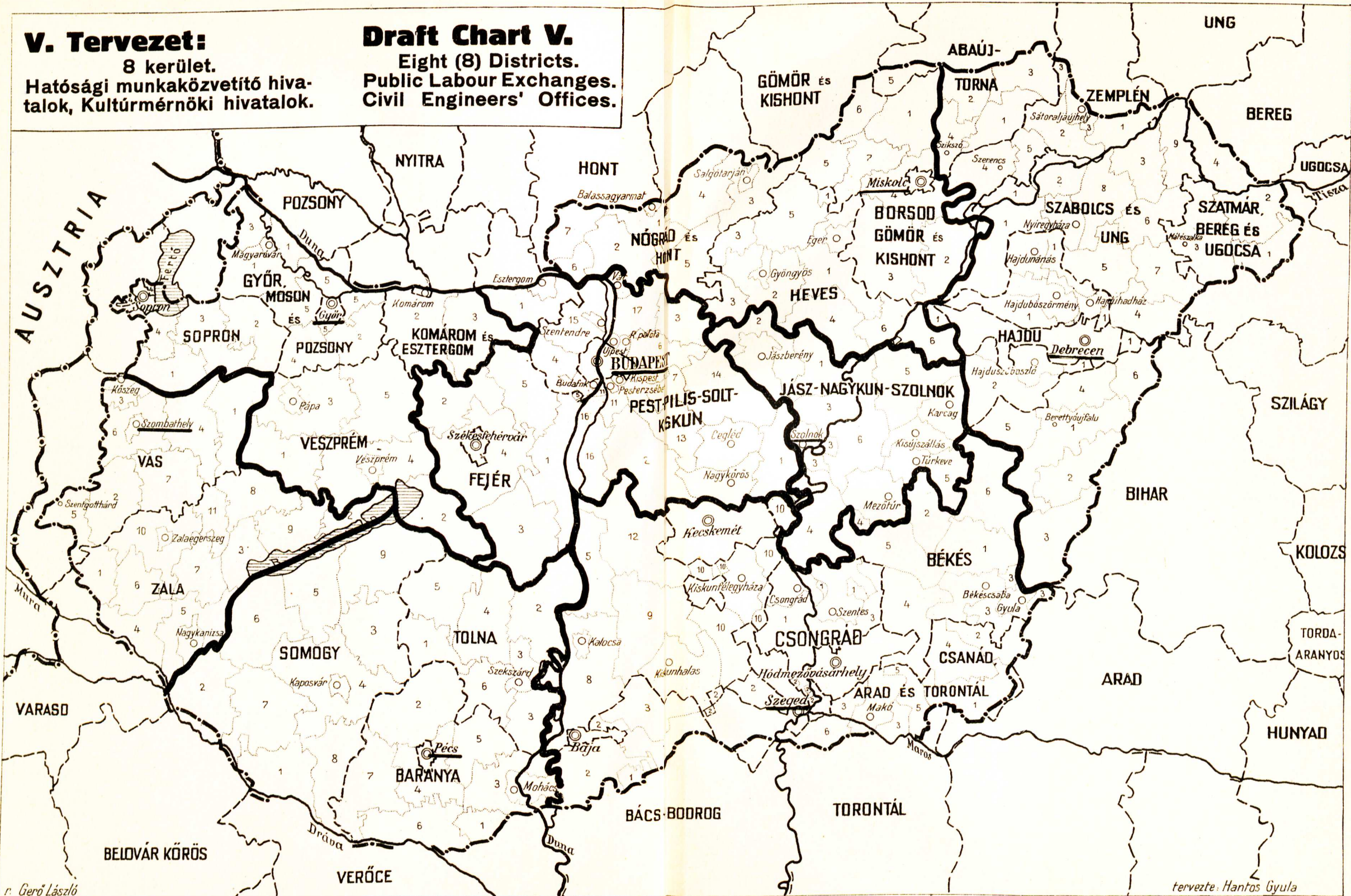
8 kerület.

Hatósági munkaközvetítő hivatalok, Kultúrmérnöki hivatalok.

Draft Chart V.

Eight (8) Districts.

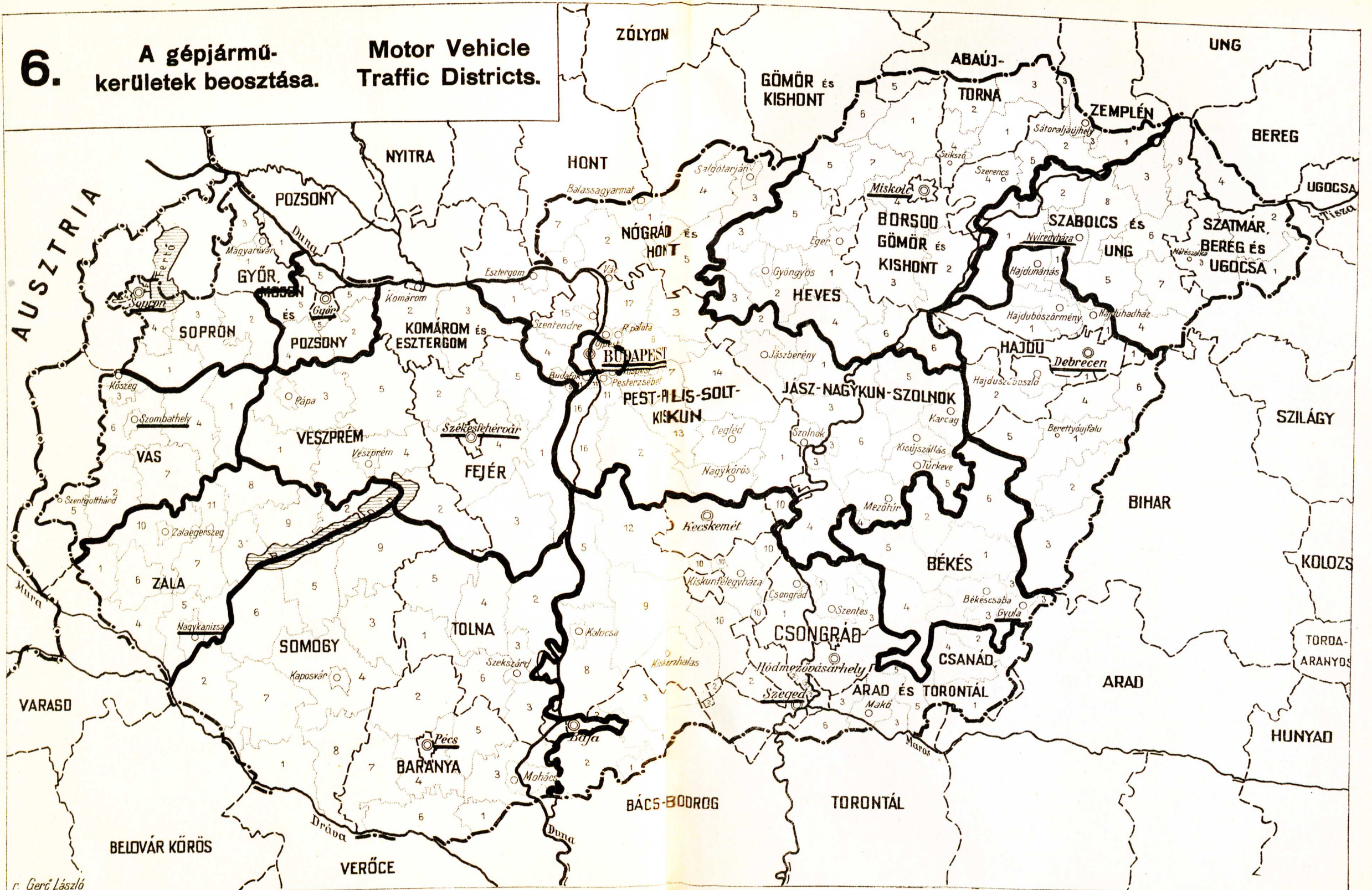
Public Labour Exchanges.
Civil Engineers' Offices.

6.

A gépjármű-
kerületek beosztása.

Motor Vehicle
Traffic Districts.

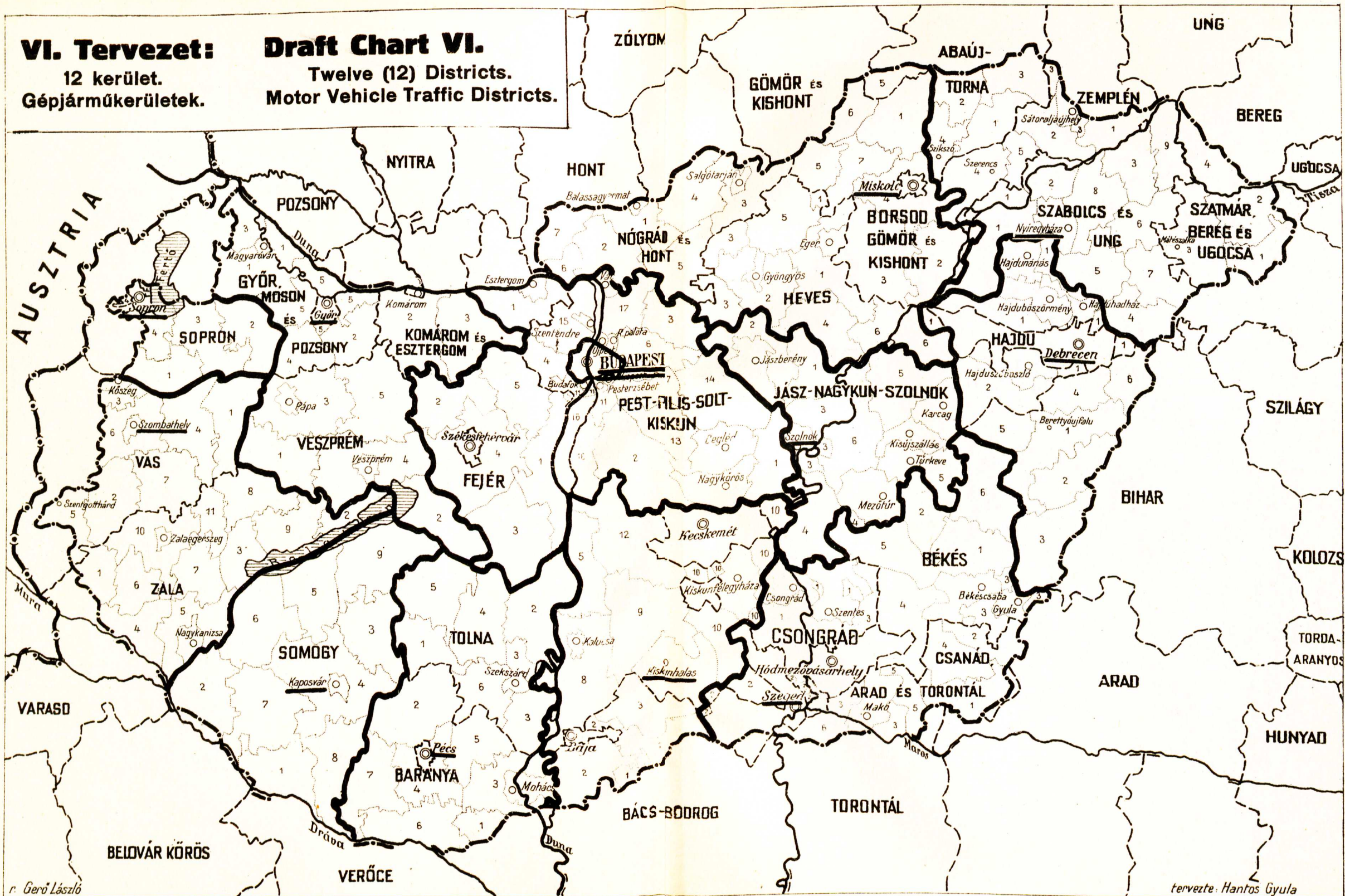

VI. Tervezet:

12 kerület.
Gépjárműkerületek.

Draft Chart VI.

Twelve (12) Districts.
Motor Vehicle Traffic Districts.

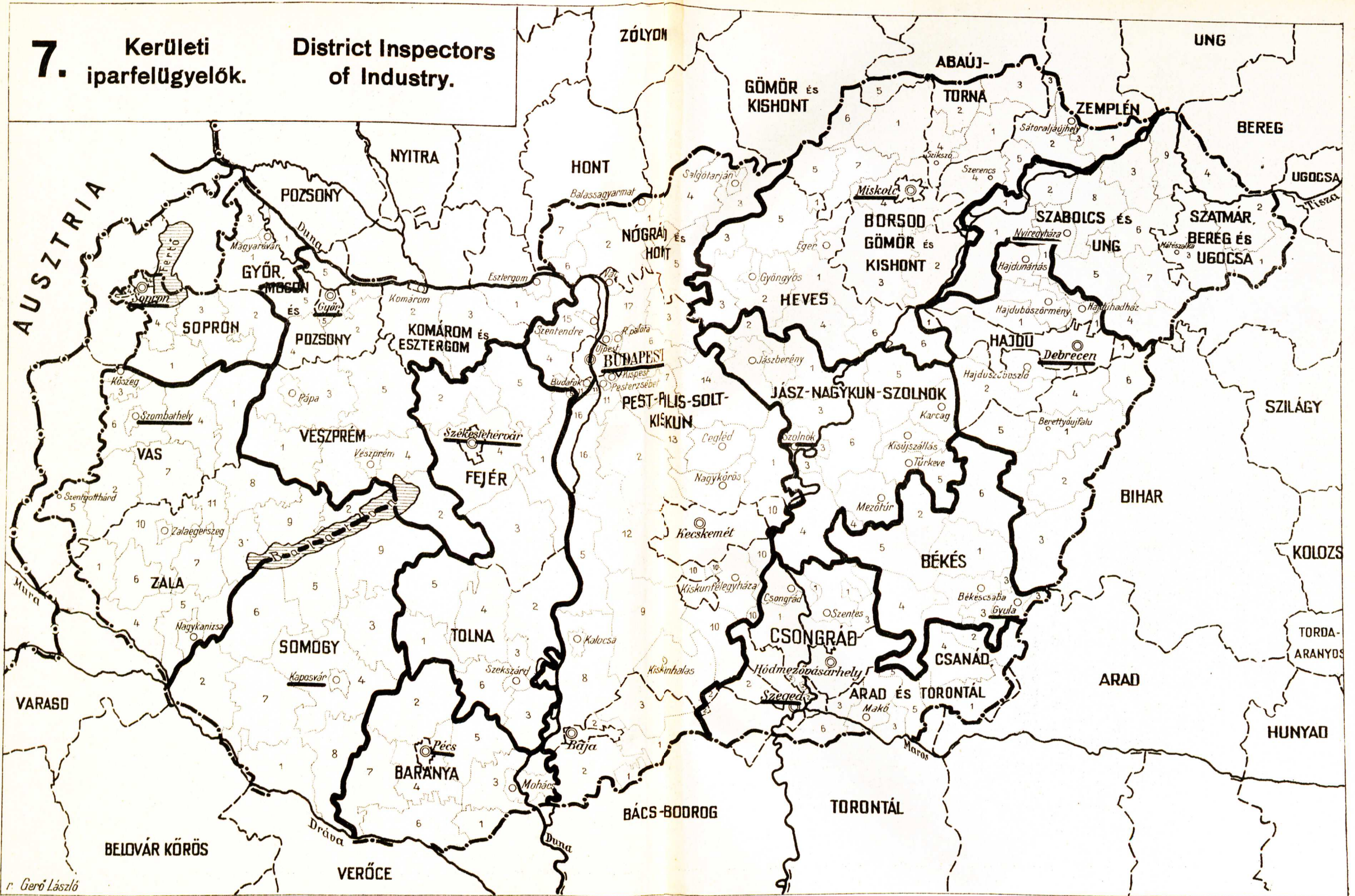

r. Gerő László

tervezte: Hantos Gyula

7. Kerületi iparfelügyelők.

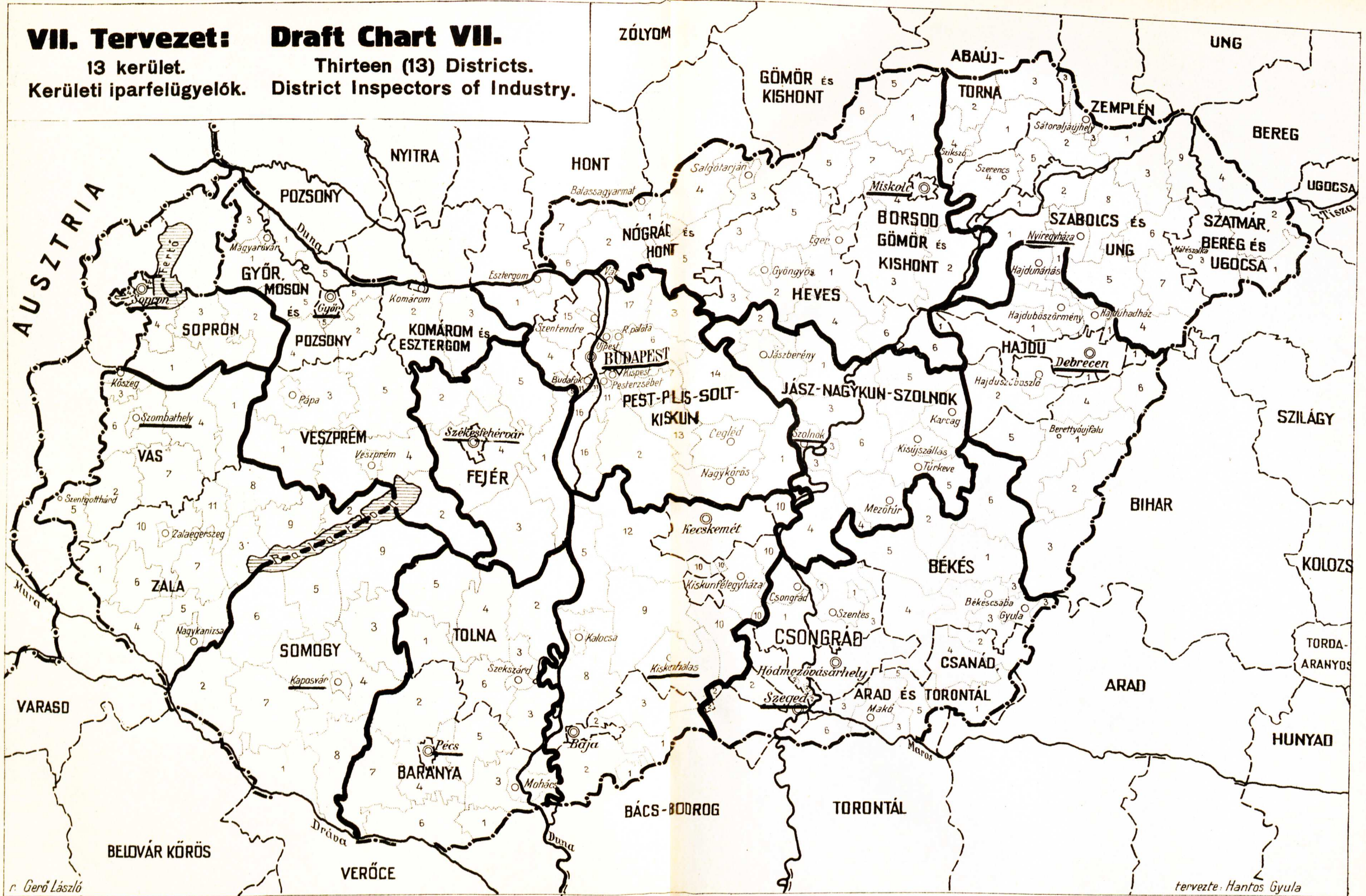
District Inspectors of Industry.

r. Gerő László

VII. Tervezet: Draft Chart VII.

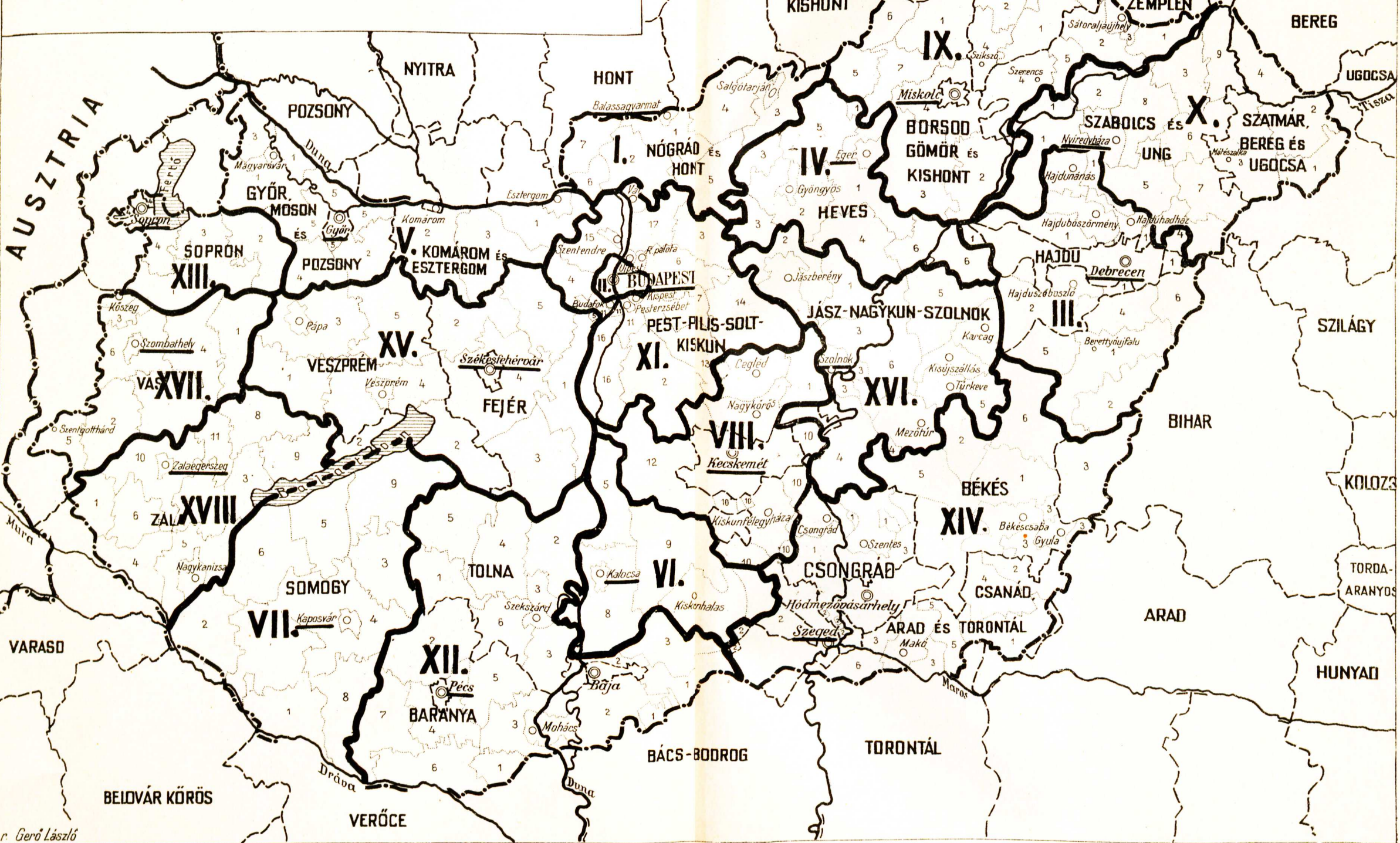
13 kerület. Thirteen (13) Districts.
 Kerületi iparfelügyelők. District Inspectors of Industry.

r. Gerő László

tervezte: Hantos Gyula

8. Az ügyvédi kamarák területi beosztása. Distribution by Districts of Chambers of Advocates.

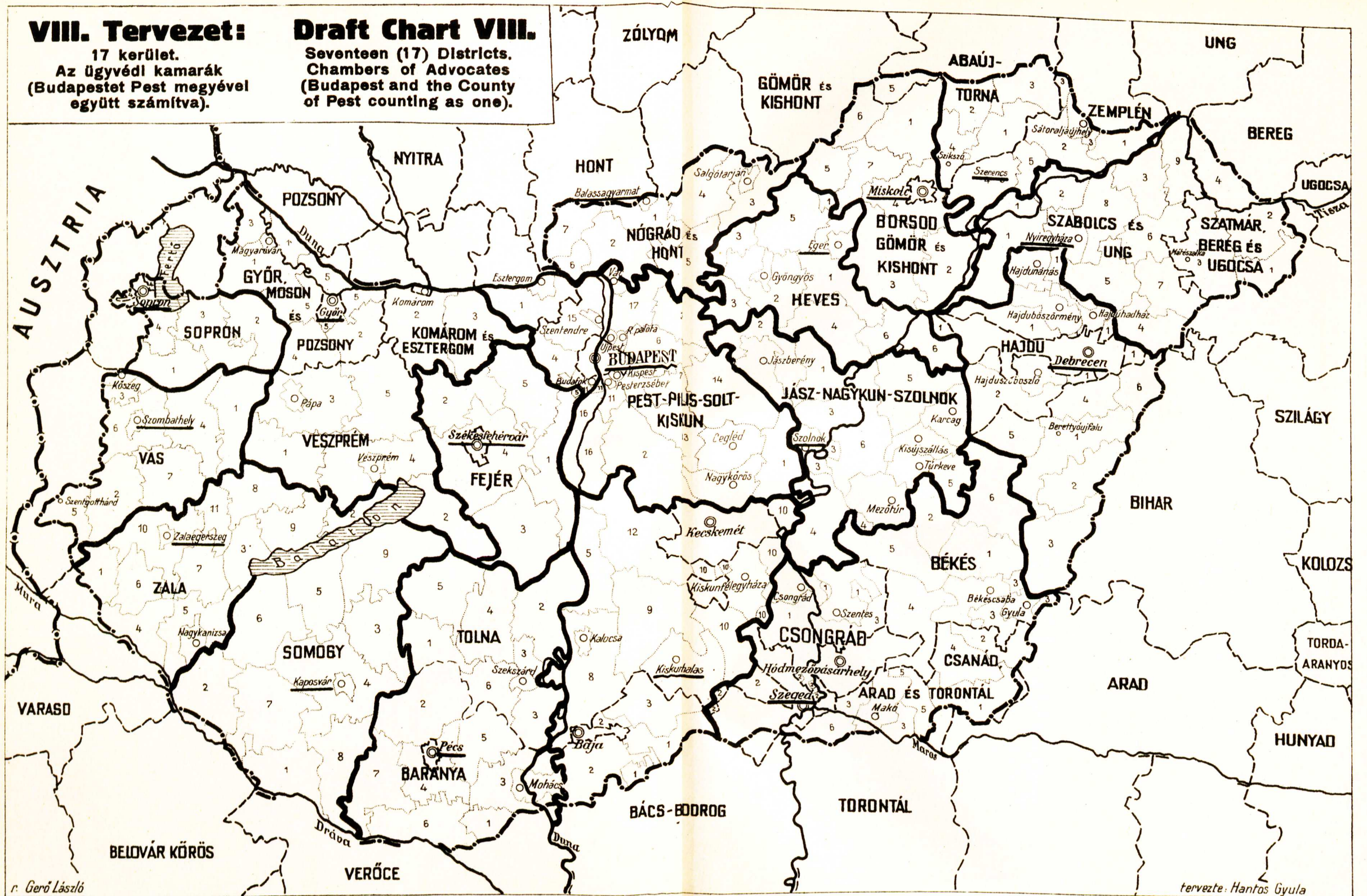

VIII. Tervezet:

17 kerület.
Az ügyvédi kamarák
(Budapestet Pest megyével
együtt számítva).

Draft Chart VIII.

Seventeen (17) Districts.
Chambers of Advocates
(Budapest and the County
of Pest counting as one).

r. Gerő László

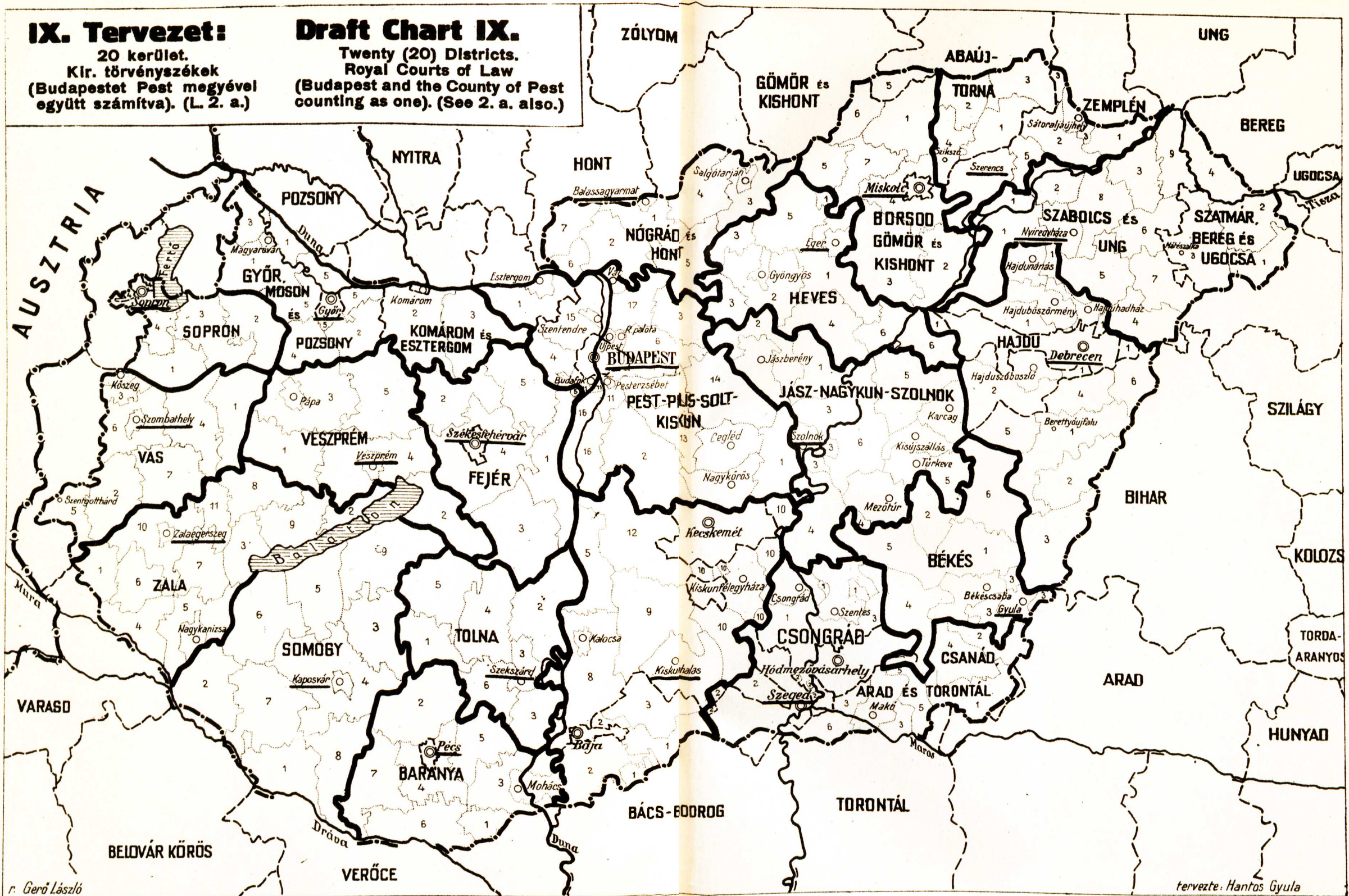
tervezte: Hantos Gyula

IX. Tervezet:

20 kerület.
Királyi törvényszékek
(Budapestet Pest megyével
együtt számítva). (L. 2. a.)

Draft Chart IX.

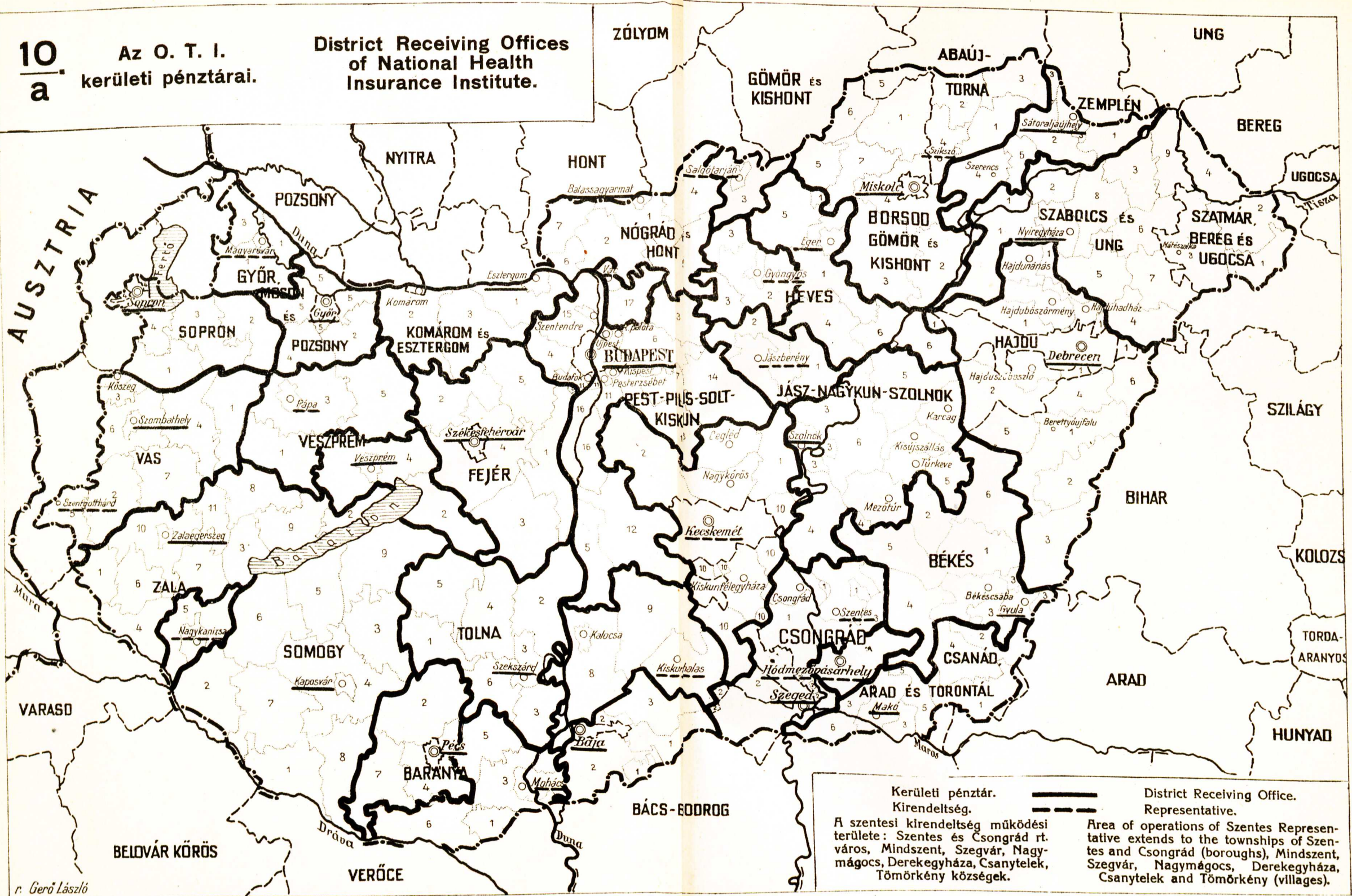
Twenty (20) Districts.
Royal Courts of Law
(Budapest and the County of Pest
counting as one). (See 2. a. also.)

10
a

Az O. T. I.
kerületi pénztárai.

District Receiving Offices
of National Health
Insurance Institute.

Kerületi pénztár. Kirendeltség. ——— District Receiving Office. Representative. - - -

A szentesi kirendeltség működési területe: Szentes és Csongrád rt. város, Mindszent, Szegvár, Nagymágocs, Derekegyháza, Csanytelek, Tömörkény községek.

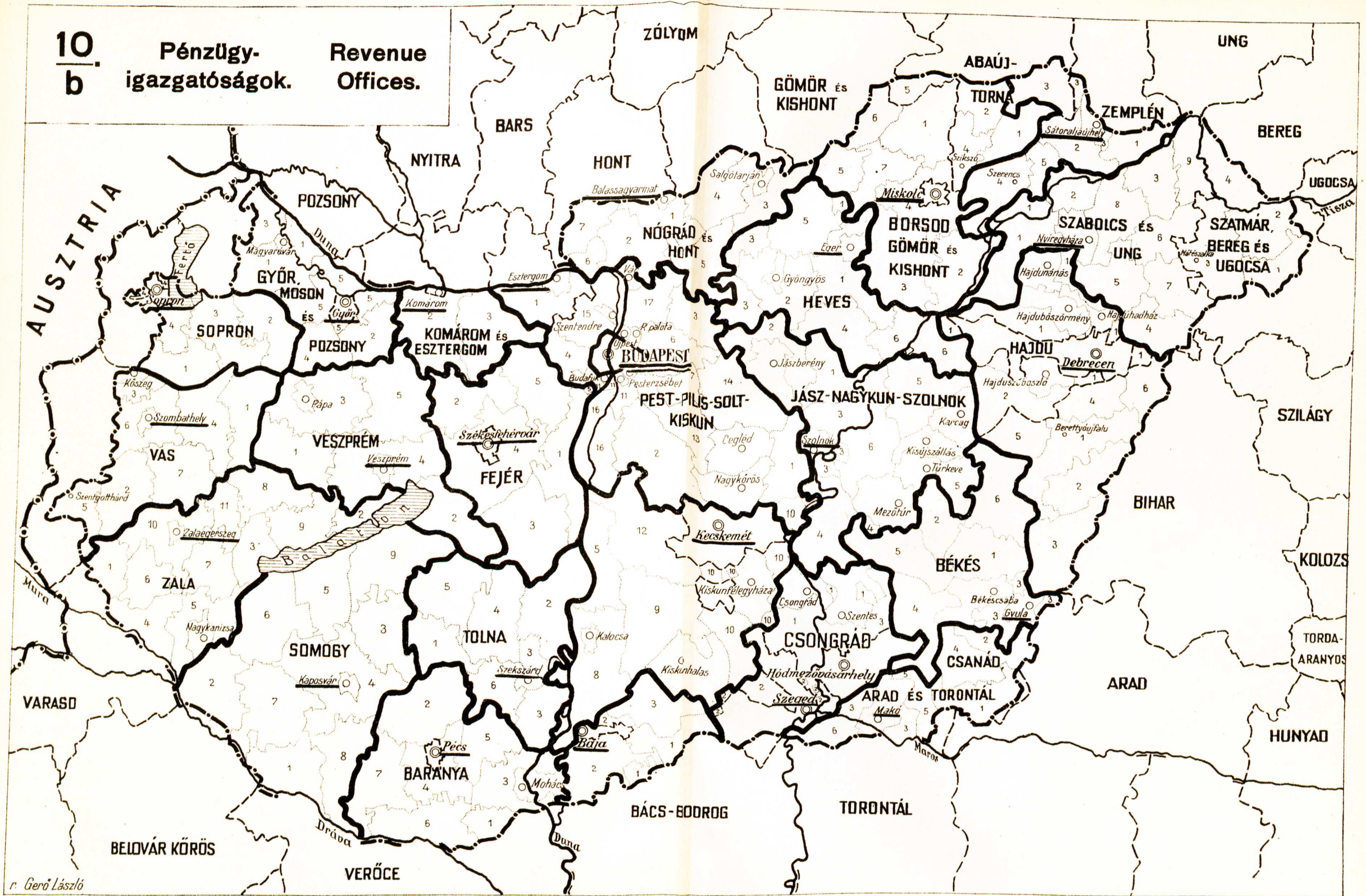
Area of operations of Szentes Representative extends to the townships of Szentes and Csongrád (boroughs), Mindszent, Szegvár, Nagymágocs, Derekegyháza, Csanytelek and Tömörkény (villages).

r. Gerő László

10.
b.

Pénzügy-
igazgatóságok.

Revenue
Offices.

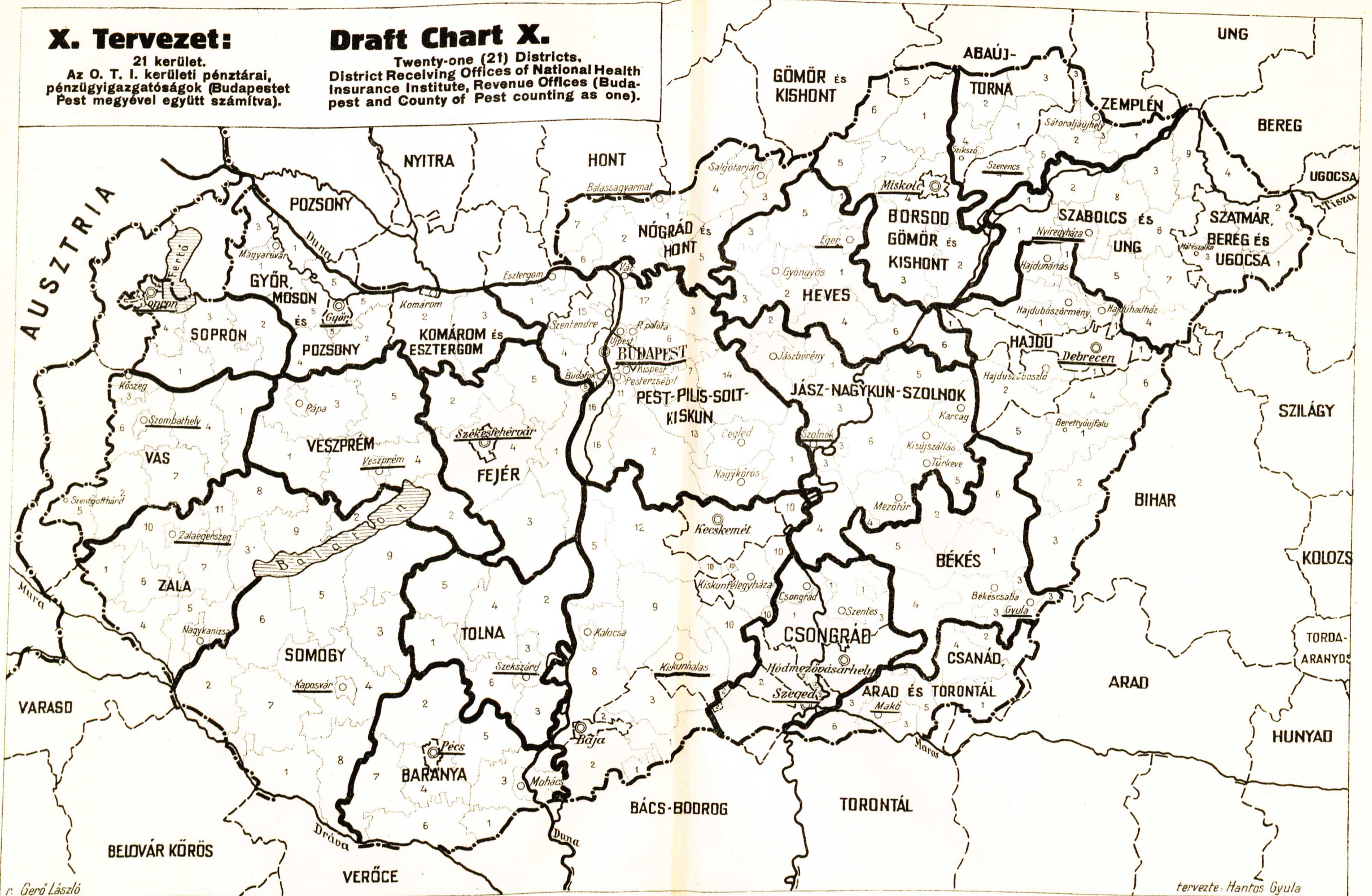

X. Tervezet:

21 kerület.
Az O. T. I. kerületi pénztárai,
pénzügyigazgatóságok (Budapestet
Pest megyével együtt számítva).

Draft Chart X.

Twenty-one (21) Districts.
District Receiving Offices of National Health
Insurance Institute, Revenue Offices (Buda-
pest and County of Pest counting as one).

r. Gerő László

XI. Tervezet:

23 kerület.
Vármegyék, kir. tanfelügyelőségek,
államépítészeti hivatalok (Budapest-
tet Pest megyével együtt számítva).

Draft Chart XI.

Twenty-three (23) Districts.
Counties, Elementary School Inspectorates.
Public (States) Building Offices (Budapest
and County of Pest counting as one).

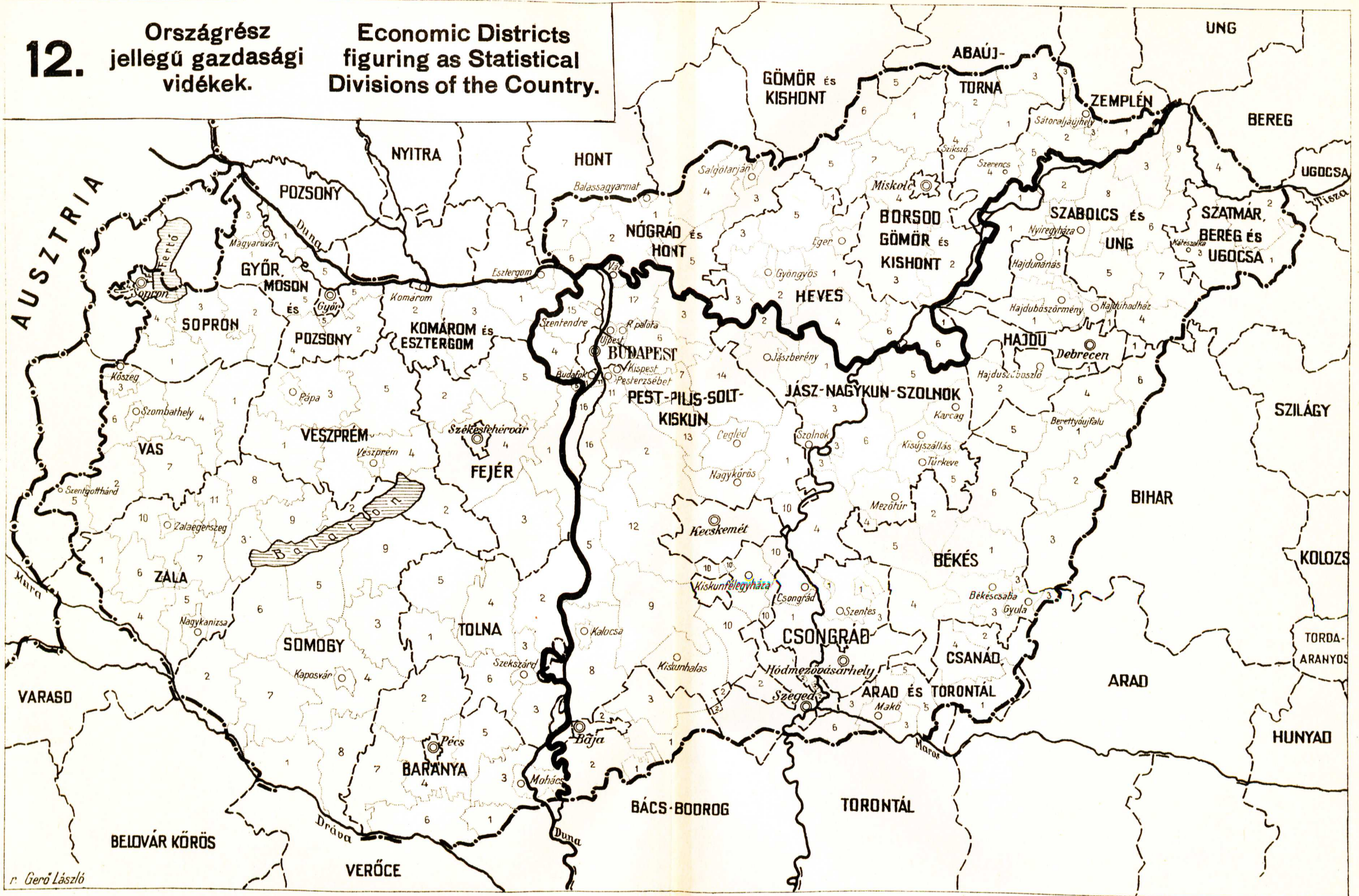
r. Gerő László

tervezte: Hantos Gyula

12.

Országgrész
jellegű gazdasági
vidékek.

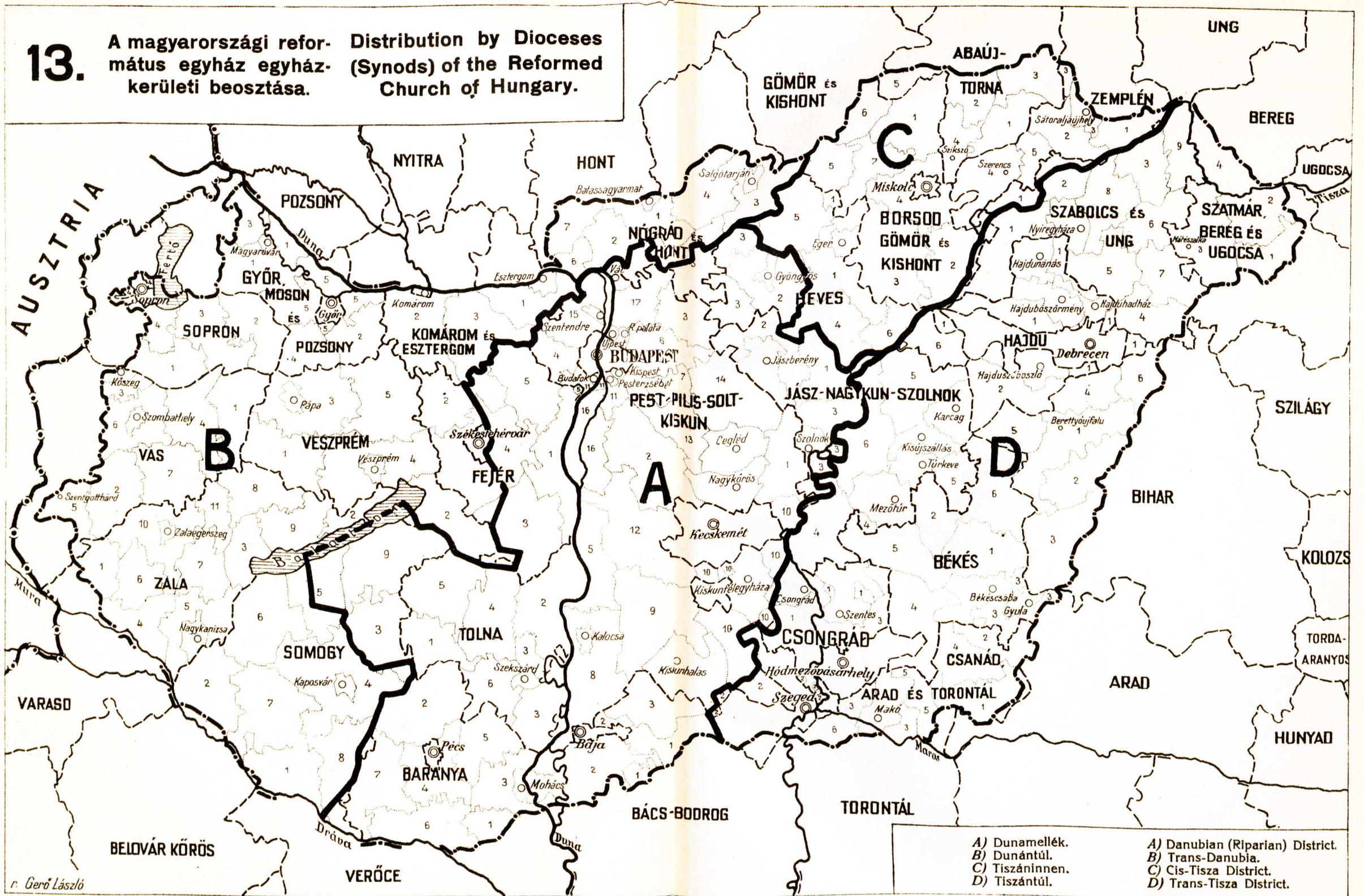
Economic Districts
figuring as Statistical
Divisions of the Country.

13.

A magyarországi református egyház egyházkerületi beosztása.

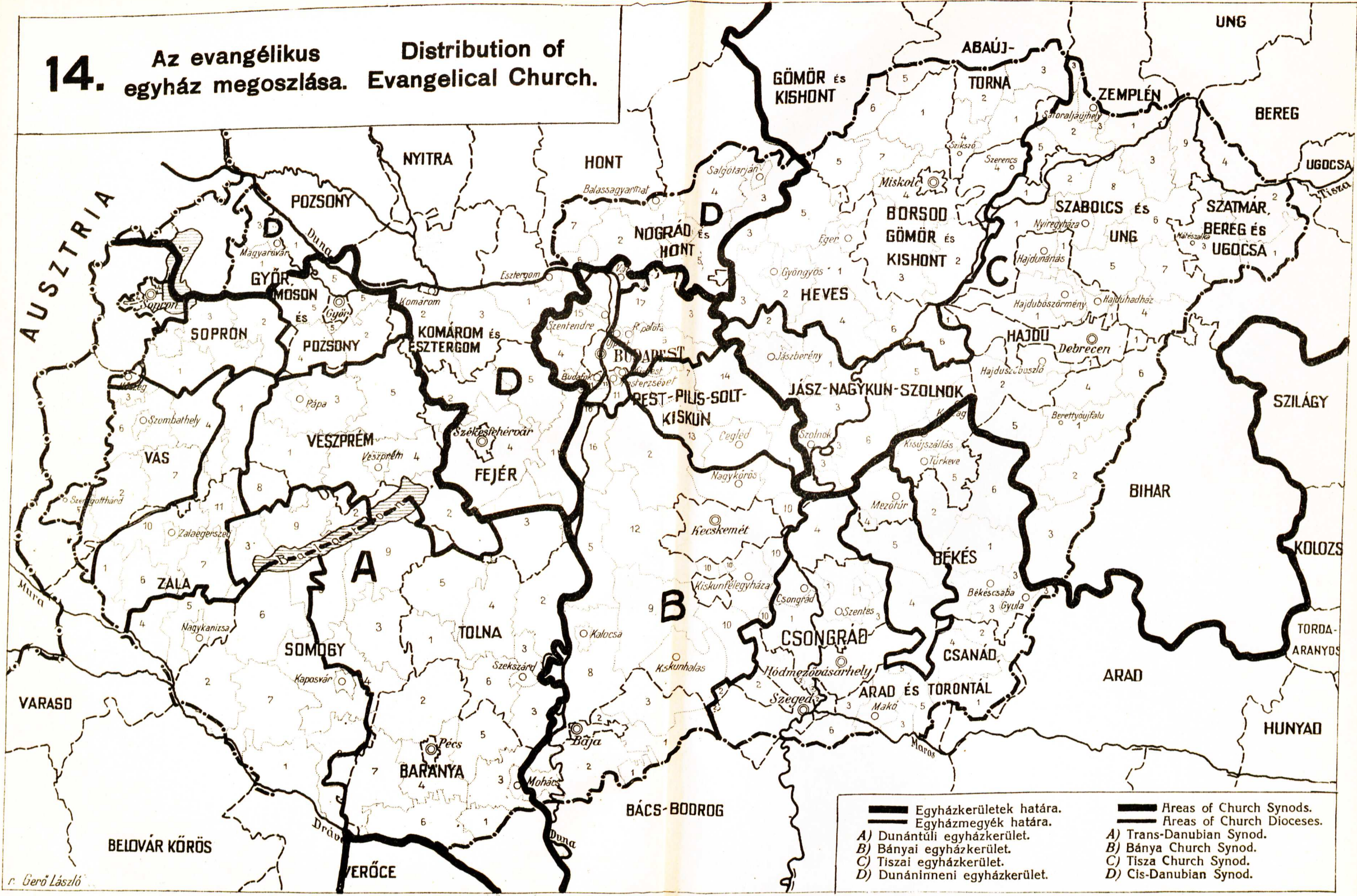
Distribution by Diocesan (Synods) of the Reformed Church of Hungary.

A) Dunamellék.	A) Danubian (Riparian) District.
B) Dunántúl.	B) Trans-Danubia.
C) Tiszáninnen.	C) Cis-Tisza District.
D) Tiszántúl.	D) Trans-Tisza District.

r. Gerő László

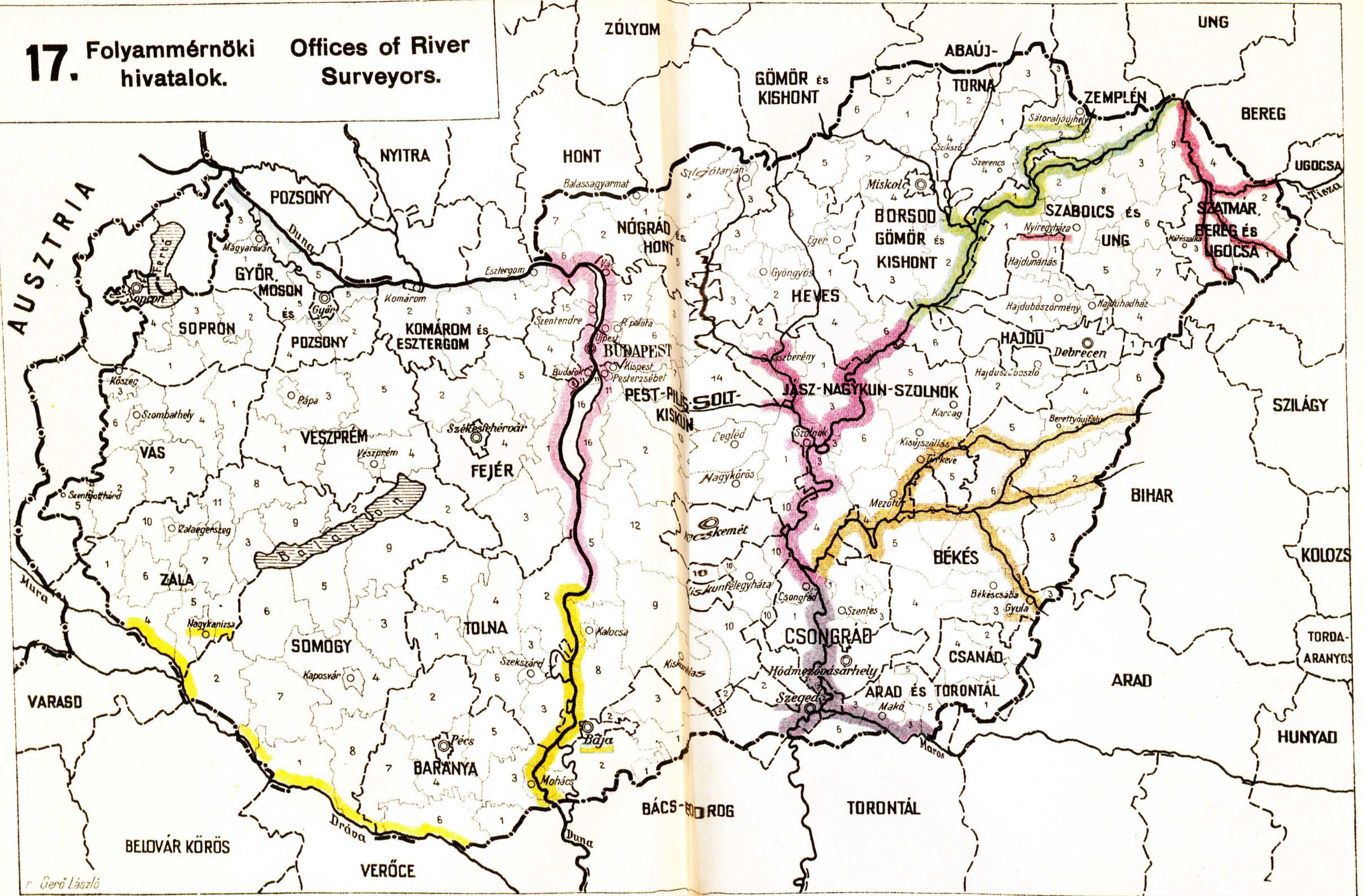
14. Az evangélikus egyház megoszlása. **Distribution of Evangelical Church.**

<p>— Egyházkerületek határa. — Egyházmegyék határa.</p> <p>A) Dunántúli egyházkerület. B) Bányai egyházkerület. C) Tisza egyházkerület. D) Dunáninneni egyházkerület.</p>	<p>— Areas of Church Synods. — Areas of Church Dioceses.</p> <p>A) Trans-Danubian Synod. B) Bánya Church Synod. C) Tisza Church Synod. D) Cis-Danubian Synod.</p>
---	---

r. Gerő László

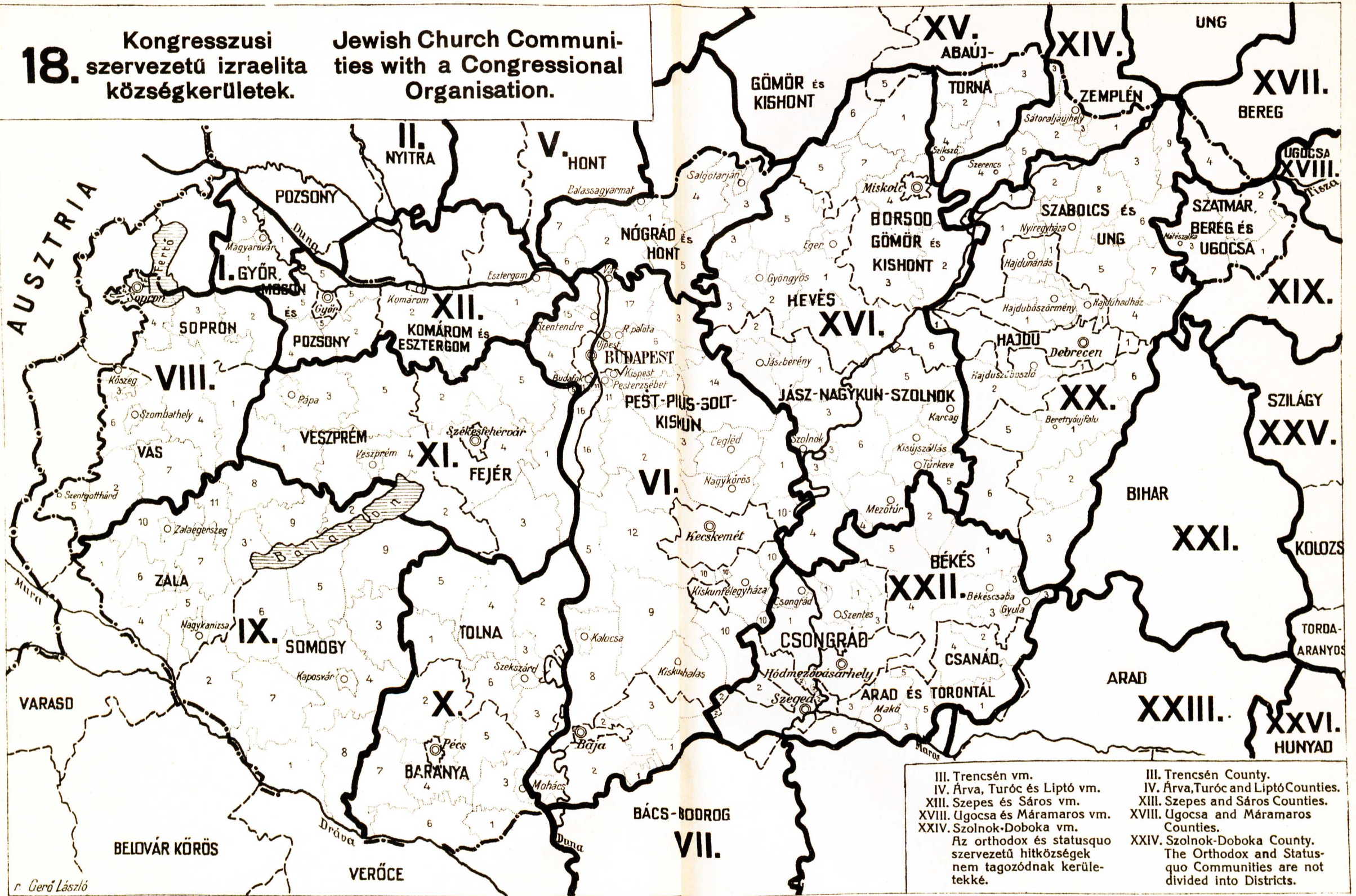
17. Folyammérnöki hivatalok. Offices of River Surveyors.

r. Gerő László

18. Kongresszusi szervezetű izraelita községkerületek.

Jewish Church Communities with a Congressional Organisation.

III. Trencsén vm.
 IV. Árva, Turóc és Liptó vm.
 XIII. Szepes és Sáros vm.
 XVIII. Ugocsa és Máramaros vm.
 XXIV. Szolnok-Doboka vm.
 Az orthodox és statusquo szervezetű hitközségek nem tagozódnak kerületekké.

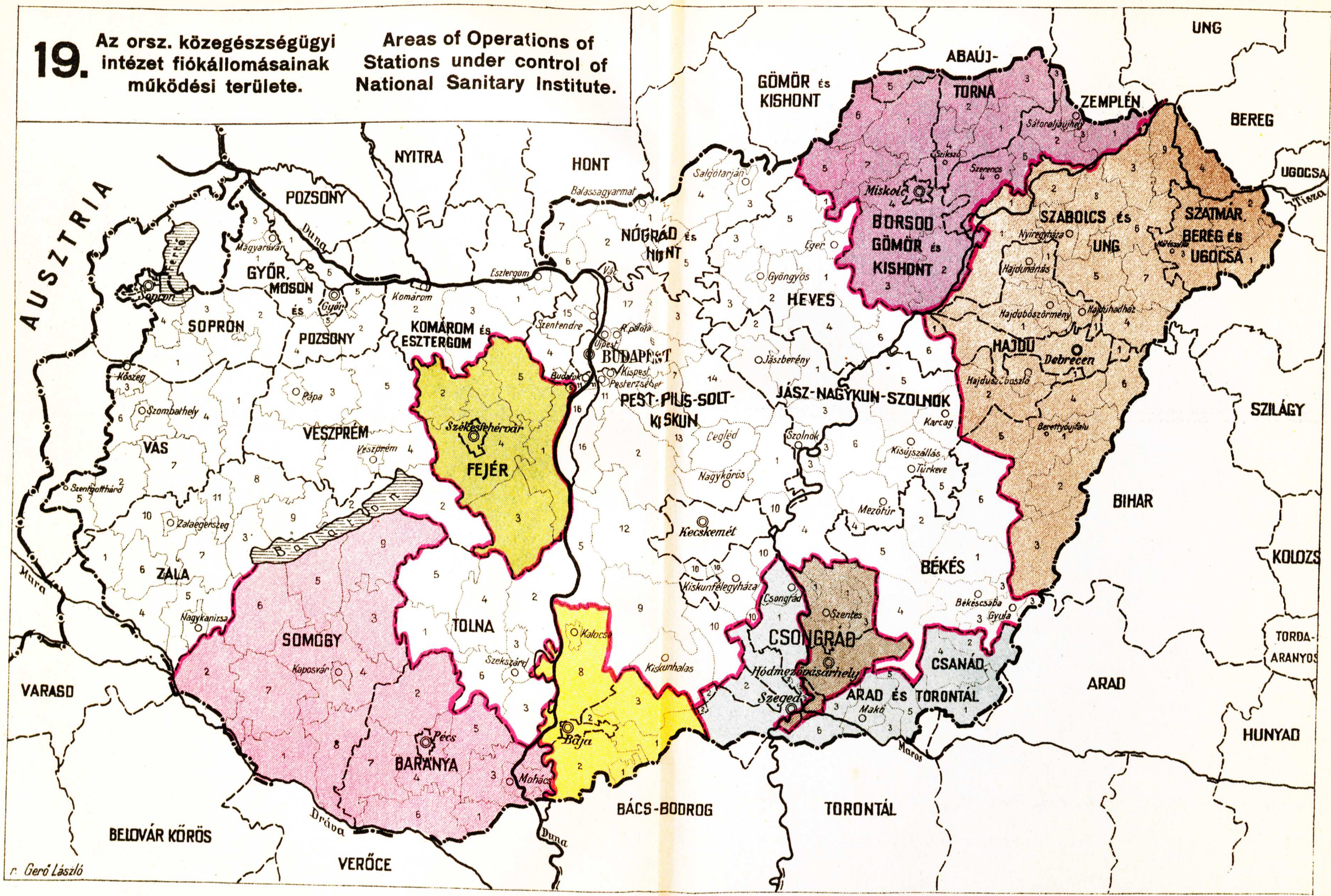
III. Trencsén County.
 IV. Árva, Turóc and Liptó Counties.
 XIII. Szepes and Sáros Counties.
 XVIII. Ugocsa and Máramaros Counties.
 XXIV. Szolnok-Doboka County.
 The Orthodox and Statusquo Communities are not divided into Districts.

r. Gerő László

19.

Az orsz. közegészségügyi
intézet fiókállomásainak
működési területe.

Areas of Operations of
Stations under control of
National Sanitary Institute.

r. Gerő László

20.

r. Gerő László

tervezte: Hantos Gyula

ATHENAEUM BUDAPEST.

r. Gerő László

tervezte: Hantos Gyula

22.

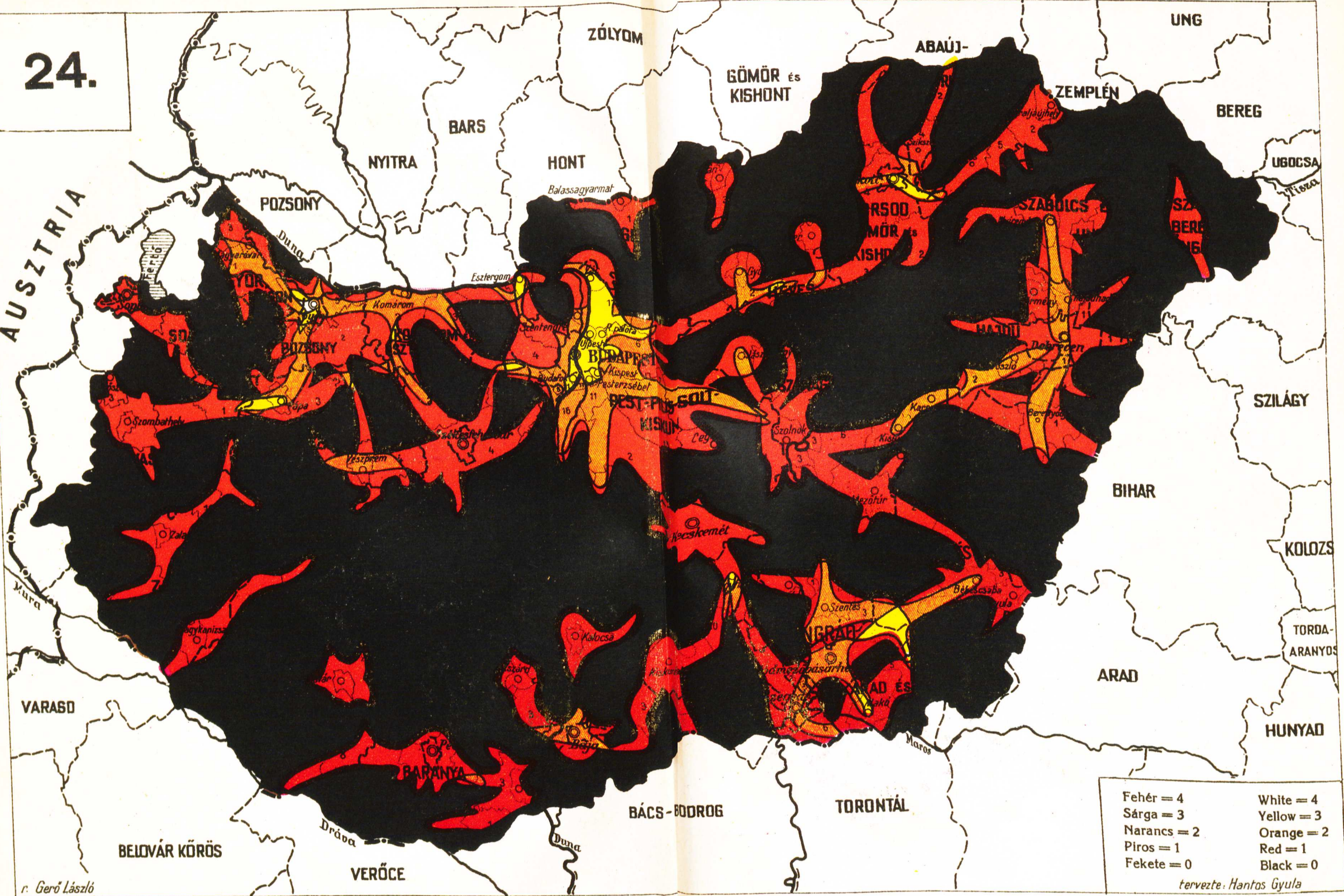
r. Gerő László

tervezte: Hantos Gyula

AUSZTRIA

AUSZTRIA

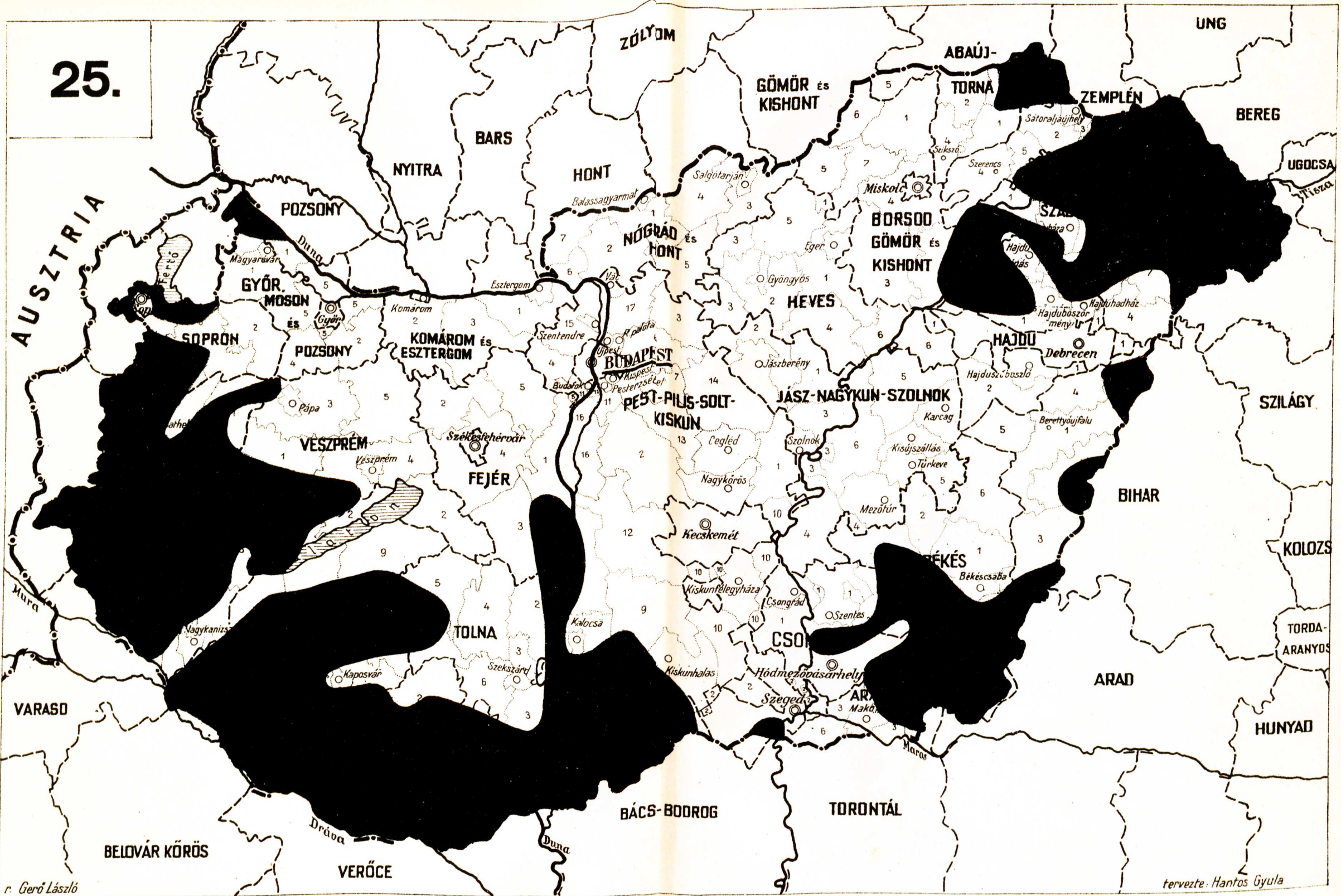

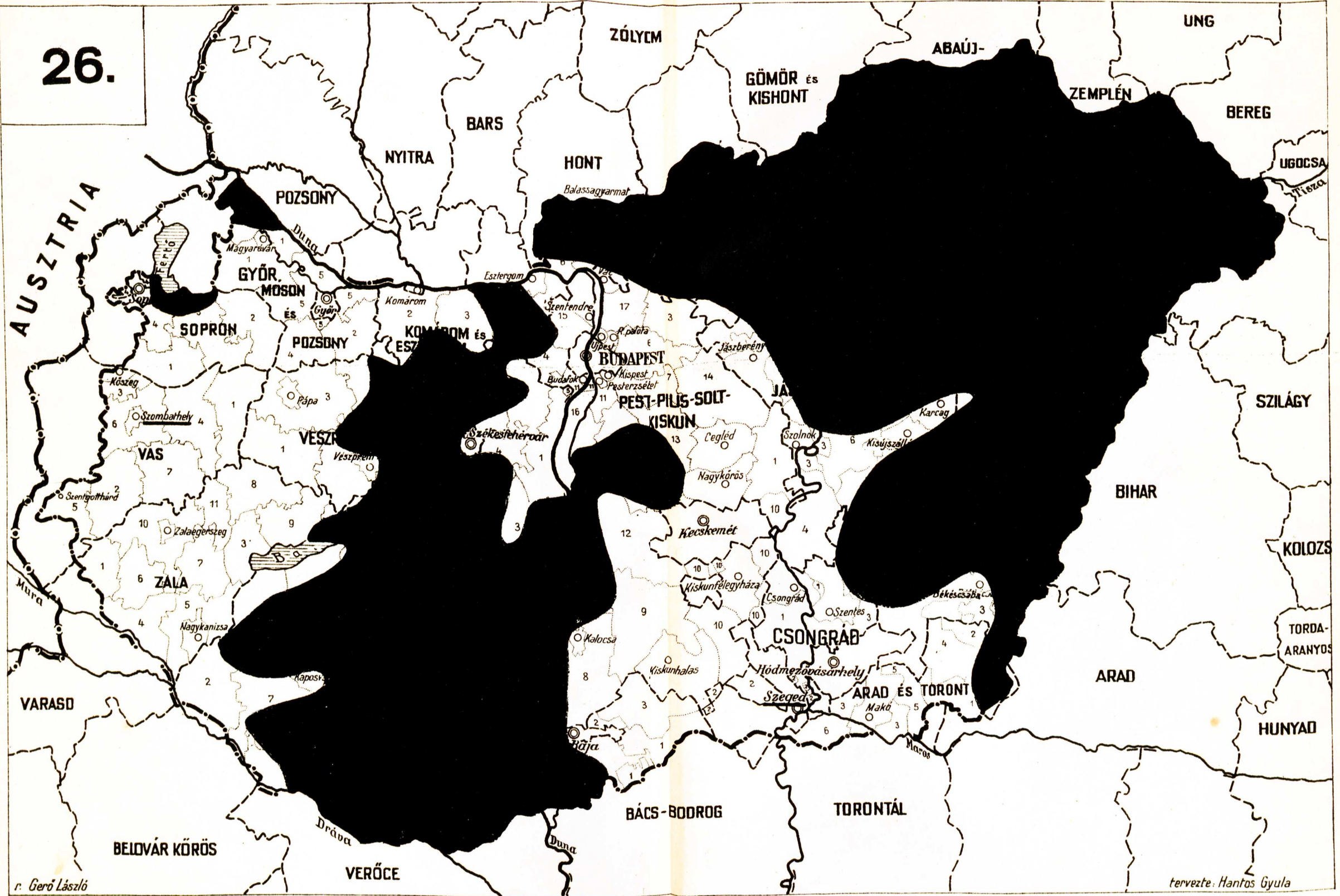
Fehér = 4	White = 4
Sárga = 3	Yellow = 3
Narancs = 2	Orange = 2
Piros = 1	Red = 1
Fekete = 0	Black = 0

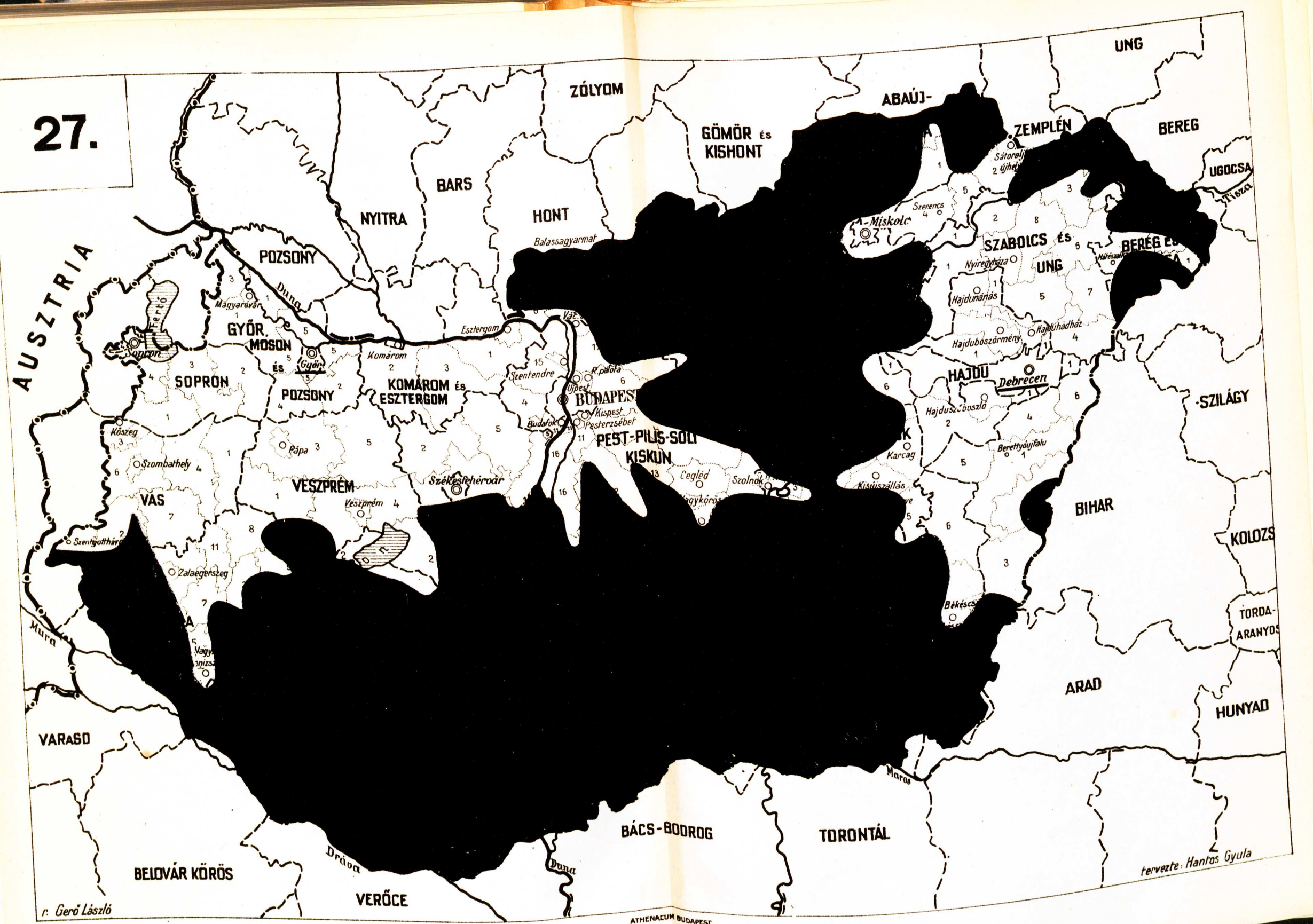
tervezte: Hantos Gyula

r. Gerő László

AUSZTRIA

AUSZTRIA

ZÓLYOM

ABAÚJ-

UNG

GÖMÖR és KISHONT

ZEMPLÉN

BEREG

UGOCSA

BARS

NYITRA

HONT

Miskolc

SZABOLCS és UNG

BEREG és UNG

POZSONY

GYŐR, MOSON és SZÉKESFEHÉRVÁR

KOMÁROM és ESZTERGOM

BUDAPEST

PEST-PILIS-SOLT-KISKUN

HAJDÚ

Debrecen

SZILÁGY

SOPRON

VESZPRÉM

Székesfehérvár

Cegléd

Szolnok

Karcag

Berettyóújfalú

BIHAR

VAS

KOLOZS

TORDA-ARANYOS

VARASD

ARAD

HUNYAD

BELOVÁR KÖRÖS

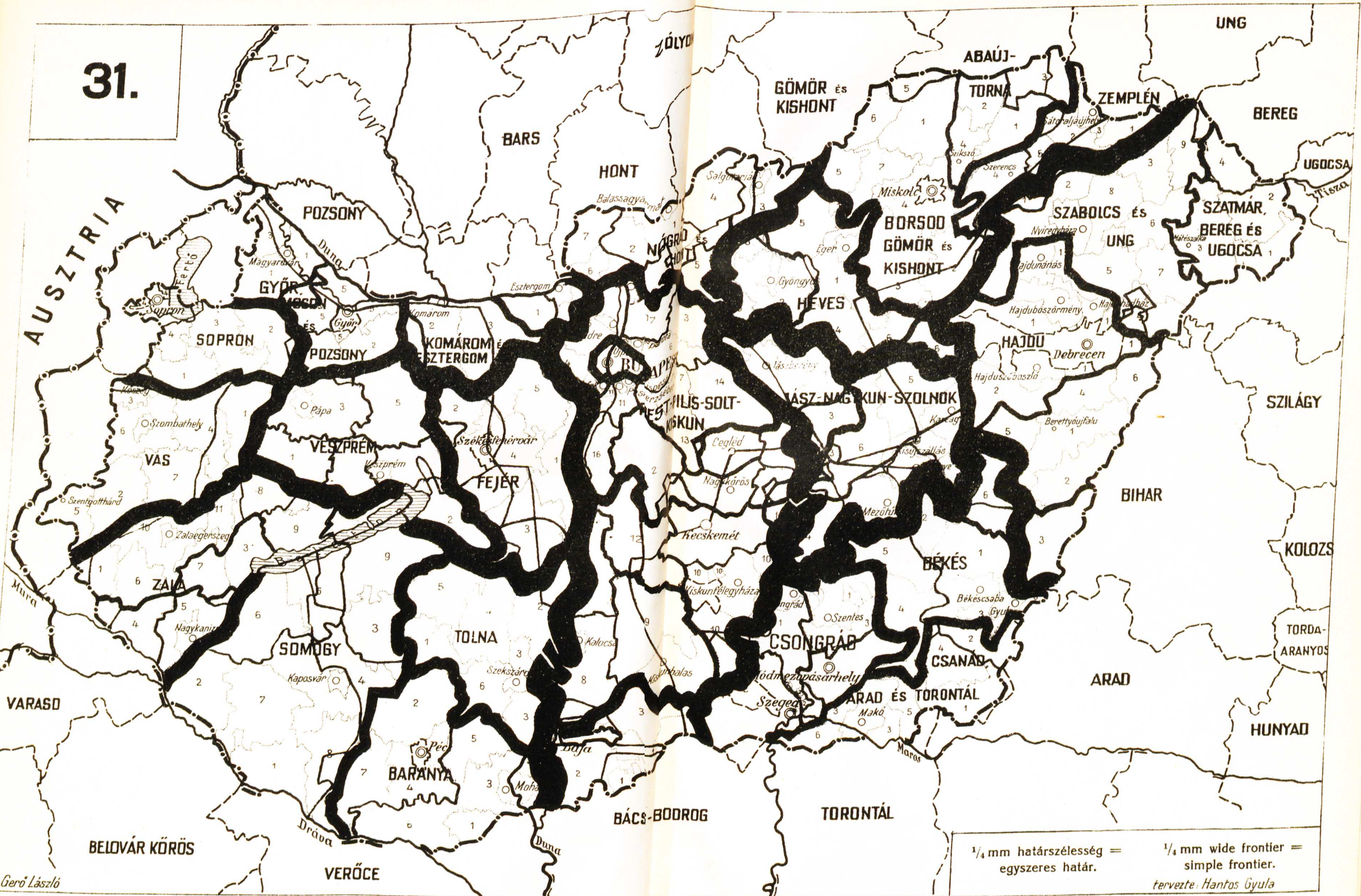
VERŐCE

BÁCS-BOODOG

TORONTÁL

tervezte: Hantos Gyula

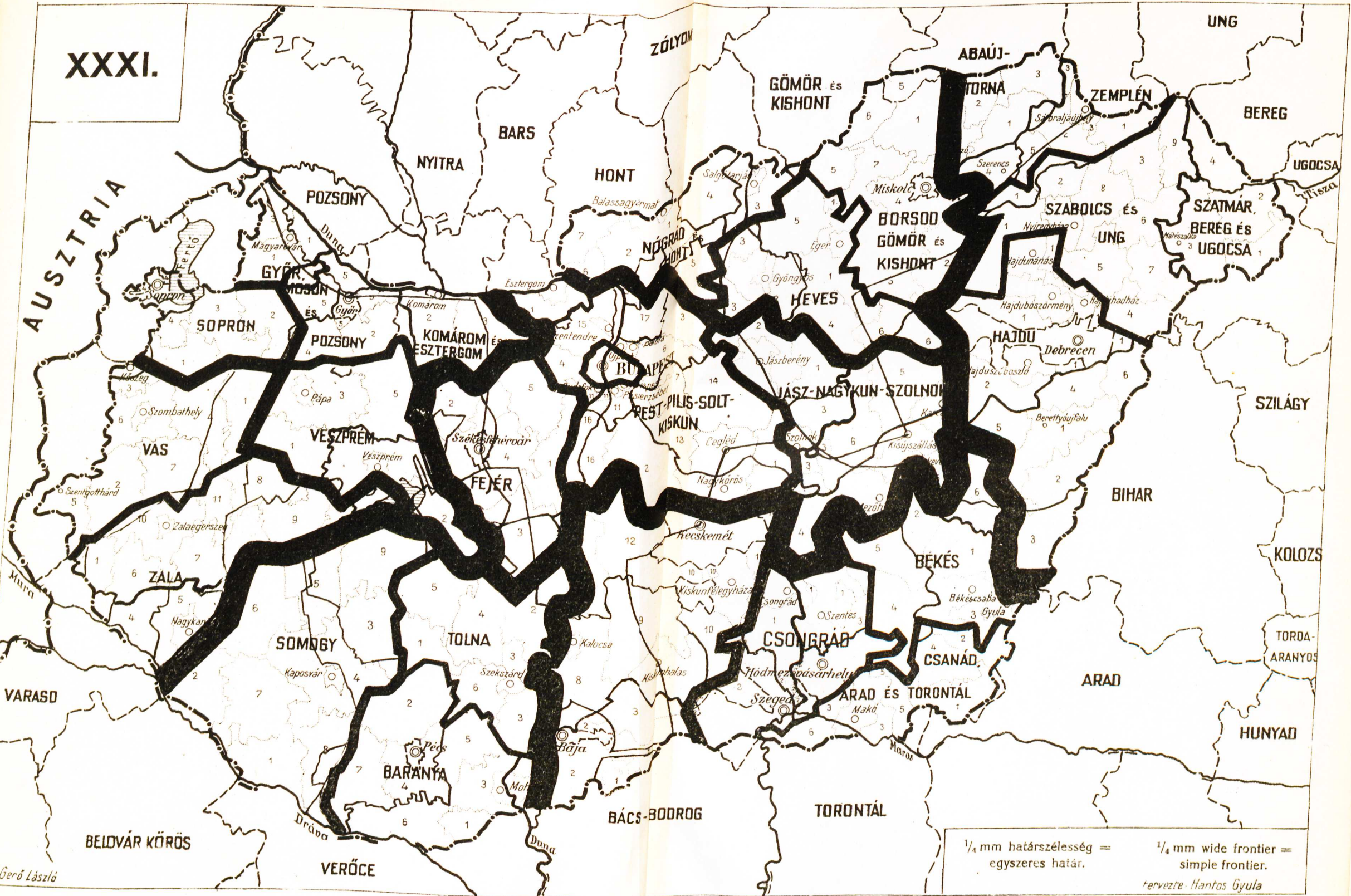
r. Gerő László

1/4 mm határszélesség =
egyszeres határ.

1/4 mm wide frontier =
simple frontier.

tervezte: Hantos Gyula

AUSZTRIA

1/4 mm határszélesség = 1/4 mm wide frontier =
 egyszeres határ. simple frontier.
 tervezte: Hantos Gyula

